

Cochlaeus, Johannes

Musica Decastichon. D. Jo. Wendelstein in musicam exhortatorium

[Köln] 1507

4 Mus.th. 283

urn:nbn:de:bvb:12-bsb00007450-6

VD16 C 4344

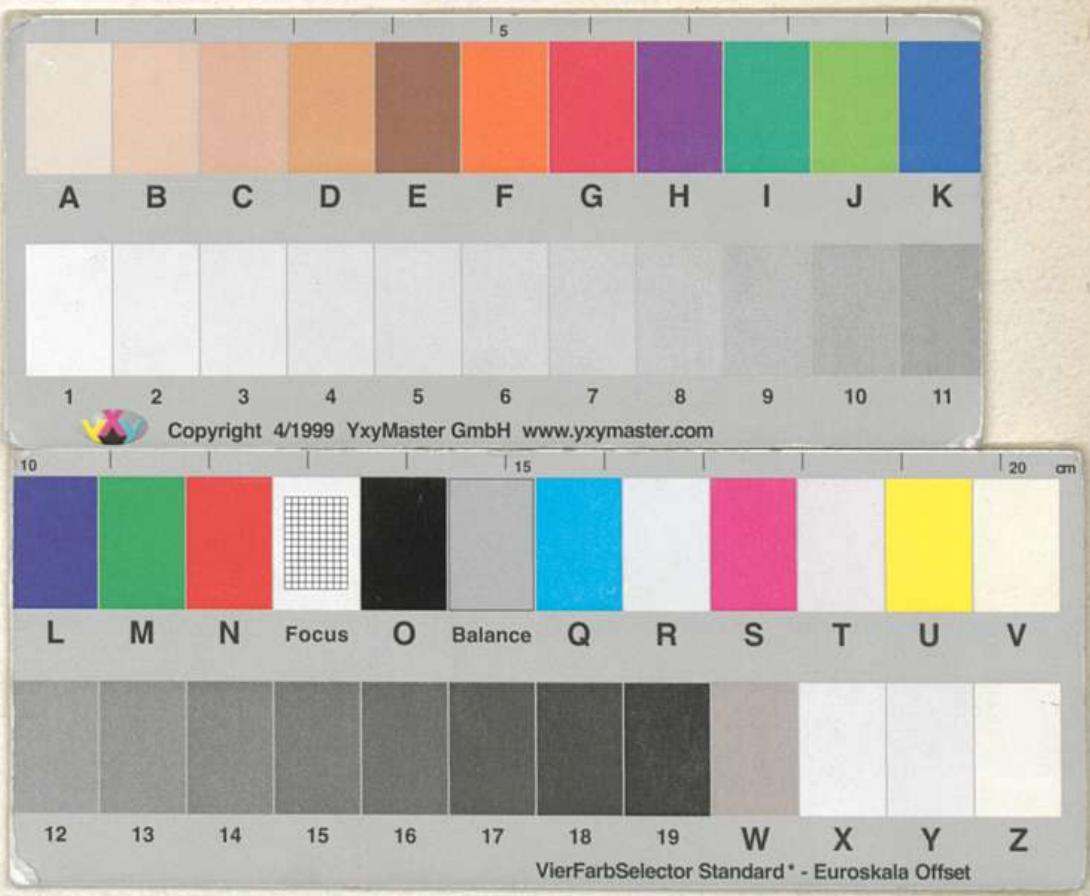
MUS. TH.
283

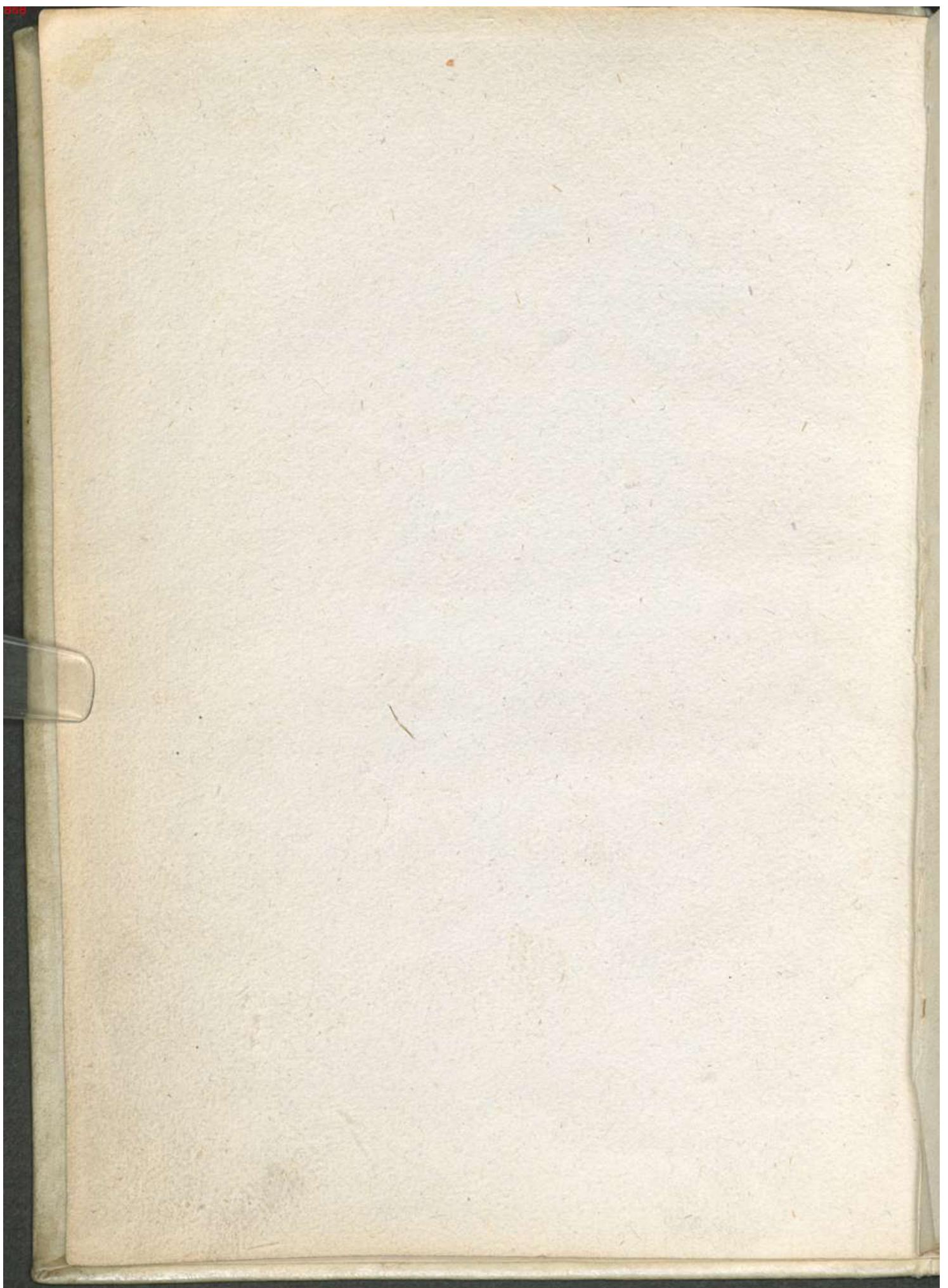
Mus. Th. 4°

283.

I. Cochlæus
(1507)

(Bl. 3 & 4 sind zusammen
im folgenden Bl. 14.)

Musica.

Decastichon. M. Jo. Wendelstein
in musicam exhortatorium.

Quos dolor et luctus mentis mala gaudia tangunt
Duchuc assitis: Orpheus consulite.
Musica diuersis effingit vocibus vnum
Concors nempe melos: delicias animi.
Hic non illecebris locus est: non carmina spurca
Danguius: ingrate non canimus domine
Nos celestis amor moueat: blando resonare
Concentu: et suavi voce replere chorum
Quare agite omnes. perparus hunc mole libellum
Sumite mente pia: quempius edit anno:

Remacli florenatis Hexastichon

Si tibi threicium vis conciliare leporem
Et testudine plectra canora lyre
Suscipte dyreos helyconis gurgite fontes
Artificis referes munera grata chelis
Addidit ad musas coelei cura Johannis
Quae non liquet edax rumpere dentem queat.

Mercuri⁹

Dythagoras

Socrates.

Aristotiles

**Musica
pueris tra-
denda
Iocunditas
musicæ.**

Aristoti.

**Dignitas
Quintilia⁹**

Utilitas

Artes.

**Antiquitas
musicæ
Quintilia.
Plato**

In musica p̄faciūcula eiusdem. **D. Jo. wendelstein**
Quāto studio. quantaq; laude ac veneratione. p̄fiscis
illis tēporib; musica fuerit celebriata: quāto quoq; in hono-
re habiti sunt eiusce professores atq; inuētores: nō tā nobis
recentiorib; quā vetustorib; illis summaq; auctoritate vi-
ris fides habeat. **Dicitā** **Mercuriū Trismegistū** (primus
Tetrachordi ac lyre: quā orpheo tradidit: inuentorē) **Dic-**
tereo Dythagoram Samiū (qui: teste Boecio: p̄ malleoz
ferientiū ineq̄alia pondera. perq; chordarū ineq̄alē ten-
sionē. ac p̄ calamoq; ineq̄alē longitudinē. apud grecos mu-
sicen adiuuenit). **De socrate nihil dicā** (q̄ cū phōz fons eri-
stimateatur. iam senex institui lyra non erubelcat). **Aristoteli**
silencio p̄tereundū arbitror. qui non modo suadet. verū etiā
p̄stantissime p̄cipit: harmonica inq; disciplina. teneros aīos
esse imbuendos. **Quippe** in 3º poli. inter cetera quāpluria
(que de musicis rōe differit) & id affert. **L**arū est (inquit)
q̄ musica: cū possit animi morē aliquē facere: & ad puerorū
disciplinā est adhibenda. & in ea pueri sunt instruēdi. **Nec**
immerito. **N**ā ea ip̄a est. ex qua singulis q̄busq; addiscenti-
bus futura est nō modica iocunditas **L**uius meminit Aristotiles.
inq;ens. fatenur em̄ oēs. musicam esse ex iocundissi-
mis & musicū carmen dulcissimā rem esse mortalib;. **Nec**
minor ex ea expectatur dignitas. de qua mentionem facit
Quintilianus. in primo institu. dū inq̄t. **N**ā quis igno-
rat: **M**usicen tñ illis iam antiq; t̄pib; nō studij modo. ve-
rū etiā veneratōis habuisse. vt ydem musici & vates & sapi-
entes iudicarent. **Utilitas** t̄o musicæ munime quipenden-
da est. **De qua Ars.** in loco iuper iā dicto inquit. **Dicim⁹**
aut nō vnius utilitat̄ gratia. oportere musica uti sed nul-
tarū nā & doctrine gēa & purificatiōis. **T**ertio degendi ocij
quietisq; cā & renūssionis curaz. patet oībus harmonijs eē
vtendū. **A**ntiquitas aut eminētia musica cūctis p̄stare vis-
detur disciplinis. **E**ccl̄y imagenes Autōs
est. oīm in lēcis studioz. antiquissimā musicen exercisse. **N**on
igitur (inquit ip̄e) frusta Plato ciuli viro (quē politicuz
vocant) accāriam musicen credidit. Atq; eam natura ipsa
videtur ad tolerandos facilius labores veluti muneri no-

bis dedit se: Si quidem et tenet cantus huius ac singulorum
fatigatio qualibet se vel rudi modulatōe solatur. At quarti- Effectus
facienda sit suis ex effectib⁹ (mirific⁹ sane ac stupendis) nō music⁹
facile dixerim. Pythagorici em⁹ animoz ferotia tibi⁹ tidi pythagorici
busq⁹ emollebant. Timotheus autem music⁹ dū voluit esse Thimote⁹
rati⁹ reddidit Alexander. ad armaz⁹ furentē. atq⁹ aliter cū
libuit. ab armis ad pueria retraxit emollitum. Damon p⁹ Damon
thagoricus ebrios et proinde petulantes adolescentes. graui
orbi⁹ modulis ad tempantiā reduxit. Xenocrates organicas Xenocetes
modulis lymphaticos liberauit. Tales Eretensis suauita Tales
te cythare. morbos pestilentiac⁹ fugavit. Thraci⁹ Orpheus Orpheus.
us ferarū sensus fidib⁹ cantuq⁹ inflexit: Hoc est. ferinos ho
minū mores. leges ad cytharā canendo. ad moderatam hu
manitatē reduxit. Teneros adhuc infantū sensus. cantus
pmouent. crepitaculaq⁹ vagientū sedant. Delphines suis
fibi fidibus conciliauit Arion. Quo fit. ut oēs nimiq⁹ (qui Arion
bus saltem christiana religio cure est) musicen libenter am
pletebantur. seduloc⁹ studio addiscamus. Nam si claros no
mine sapientie viros (vt r̄bis utar Quinti.) nemo dubita
uerit. music⁹ fuisse. studiosos. quo nos (qđ deū quotidie mu
sicis laudam⁹ modulis) nō ignauissimi censemur. si mu
sicen tangi⁹ posthabitā ignorabimus. Quare nullus (salter
animi compos) hcc paucula musices p̄cepit. tpe vel modis
co p̄discenda aspernit: que summi gentiliū phi. ymouero et
christianissimi doctores. imperatores ac reges inuictissimi.
pontificesq⁹ maximi tantope coluerunt.

De definitione Musice eiusq⁹ diuisione.

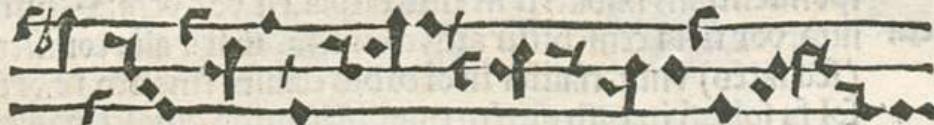
Musica est (inquit Augs.) recre modulandi scientia. Augs.
Ad musicā (ut Boetius placet) est facultas acutoz. et
grauium sonoz. dr̄nas. sensu ac rōe p̄pendēs. Et de- Musica
ducitur a musa vocabulo greco qđ cantū significat. pro quo Boetius
et Vergili⁹ musam posuit dicēdo. Dastor⁹ musam Danio Vocabulū
nis et Alphefhei. Hinc poete musas finierūt deas cē. ma- allusio
gni Youis et mēorie filias qđ poetz et musicē p̄essent Est aut
quantū ad p̄ns sufficit duplex musica L̄horal vicz vel pla Musica
na qđ uno accētu: platoq⁹ existit Oēs siqdē hui⁹ musicē no plana
tule. et si diuersis depingat figurz. cqli tñ epis mēsura debet M̄suralis
pronūciari. M̄suralis r̄o que vario modo: variac⁹ vocuz
harmonia modulat; de qua posterius dicetur,

Guidonis Introductorium musicum.

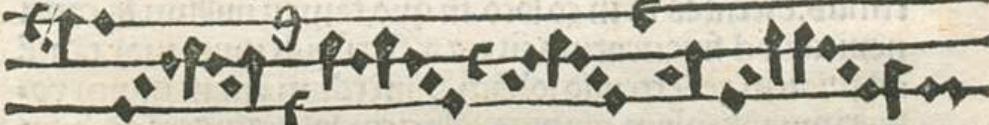
dit pmi melodiā. ab eo quidē loed. quē facta trāspōsitōe pos-
fideret. Dicit aut̄ clavis trāspōsita (si eiusdē fuerit cū clave p̄ 2ª spēalis
ore figure) iudicando poni ad locū clavis p̄cedentis. nā qn-
tum ab illa ascendit vel descendit in trāspōsitiōe. tñm varia
z notule ascensus vel descensus. Atuero clavis trāspōsita dis 3ª itidē spe
similis existēs figure cū p̄cedēte. nō debet iudicādo referri cialis
ad locū illius clavis (p̄cedentis inq̄) h̄ ad cū locū quē ipsa
ante trāspōsitiōez habuit. de hinc quātū ab illo loco ascēsum
vel descēsum diuersificat. tñm z notula intēdi vt remitti debz.

Ecce concipies

Alma redemptoris

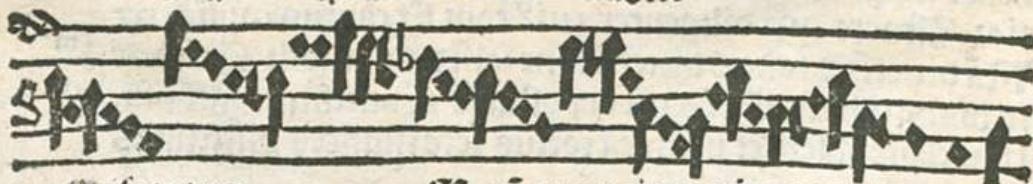
De recta Solfizazione

Solfizare Est modulādo sex vocū syllabas exprimere Sūt Solfizare
enī sex illesillabe adiuuēte. quo nouicij p̄modi istruant. vo-
cūq̄ distantias canere certius addiscāt. Qui igif p̄mode
se his asuefacere cupit syllabis. recteq̄ eas canendo exprime
re intendit. Primum ad clavē signatā (que vocē apit). respi-
ciat. Deinde cātus ascensum z descendum p̄sideret. Ascen-
dente nāq̄ cantu. vox capiat inferior. descendente rō supe-
rior. Atuero p̄q̄ diligenter cui² toni sit cantus consideret.
Nā diuersorū tonorū diuersi sunt solfizandi modi Quippe 3^m
in bfa h̄ mi hi fa. illi rō mi expostulat. Eautissime igif bfa- 4^m
h̄ mi clavē obseruet nā in eā totius fere mūsices difficultas

¹⁵⁸
Resoluuntur. Nec minus coniuncta exanimabit loca. In quibus
Natura eō signatura b vel h ponitur. Etenim natura coniuctarum est:
Iunctarum cū (necessitate coacti) semitonij loco tonū cantamus. aut cō
tra toni loco semitonium modulamur. Hinc liquet. coniū-
ctas non esse in his semitonij. que naturali serie in musi-
cali scala reperiuntur. sed ea que in locis (ybi reperiuntur)
naturalem locum non habent. musicam fictam admitten-
tia. Quandoquā igitur in locis coniunctis assignatur b.
semper de tono fit semitonium. dum vero h designatur. est
contra. tunc enim de semitonio tonus evanescit. Solent autē
octo coniuctarum loca (de quibus in margarita phie) assig-
nari. Pro quibus hanc subiecto regulam. Quicquid vox ali-
qua assumit in quaquam clave extra vel in manu. si corre-
spondentiam habuerit in eius dupla. est vox vera. Simili-
bus. vox ficta censetur atque coniuncta. Est et alia coniuncta
(sed latēs) uniuersaliter in omnibus clausul' finalibz. re ut re
sol fa sol. quod in instrumento quopia liquidō dinosci poterit.

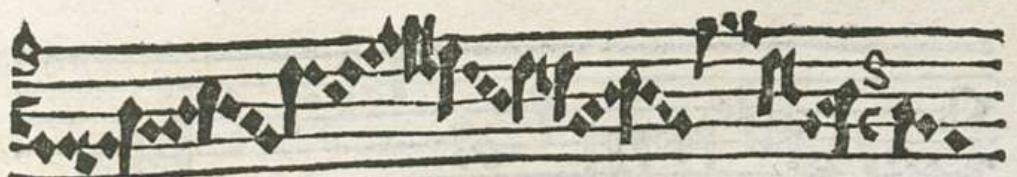
De Musica ficta

Musica ficta est. que per fictas voces modulatur. hoc
est per eas syllabas que essencialiter in eisdem clau-
ibus non continentur. Nonnullūq; enim ob cantus asperitatem
ce ficte ad b molle. sine quo nulla in musica est suavitas. nos cōuen-
timus. dicentes fa in eo loco. in quo tamē nullum fa conti-
netur. quod frequentius in c. et a. fieri videntur. mox tamē
ad priorem reuertendo solfam. Interdum etiam quum vos
luerimus nimiam cantus molliciem subterfugere ad h du-
rum nos convenerimus. dicentes mi in ea clave ubi fa essen-
cialiter locatur. quod potissimum in c. et f. fieri conspicimus.
Nam in singulis clavibus in quibus fa localiter ponit pos-
test dici mi. Et in quibus fa localiter non continetur: potes-
tit modulari fa per uniuscunum fictam: quemadmodum in p-
cedenti introductorio perlucensit. quando autem modulat
dū sit pro mi fa signatura b molles indicabit: et si pro fa mi
dicendum sit h durum manifestabit.

Viscantus

Vocū mutationes in cantu duro

Tenor

Bassus

Discantus

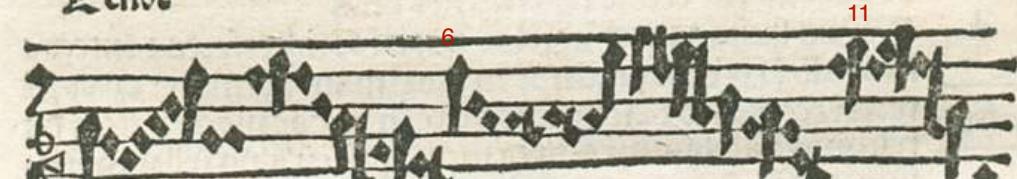
In cantu molli

11

Tenor

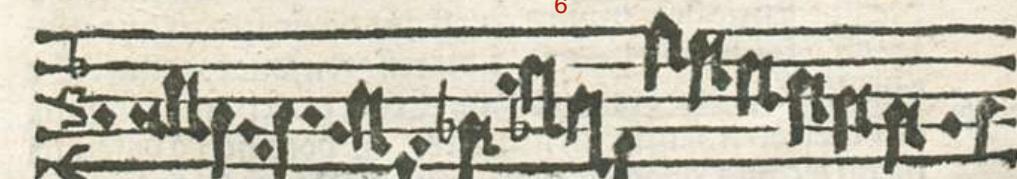
11

Texte

Bassus

6

Discantus

In cantu fice

Texte

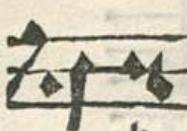

De modis seu interuallis musicis

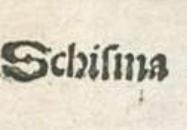
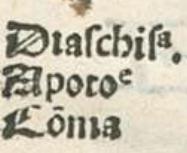
Quid sit Interuallū **A**st enī interuallū soni acuti grauisq; distantia. Sūt aut̄ is vocū interualla discreta & essentialia. s. vniſon⁹ ſemitonū:tonus:ſemidiſton⁹:diſton⁹:diatessaron:tri-
tonus:ſemidiapente:diapente:ſemitonū cum diapente:to-
nus cū diapente:ſemidiſtonus cū diapente:diſtonus cū dia-
pente:ſemidiapason:diapason. Ex q̄b⁹ ſeptem conſona:reli-
qua ḥo diſſona exaudiunt. de quib⁹ posterius dicetur. nunc
hoc tñm noſſe ſufficiat. quib⁹ quantiſye interca pedinib⁹ ſeu
interuallis cantilena teratur.

a

b

Unisonus igif dicitur quaſi viuſ ſonus: qñquidē fit quaſo eadem vor crebre repetitur ut hic a

Tonus ſecūda pfecta:dictus a tonādo. i. perfecte & integre ſonando: fit quū graditut in proximam notulā. vt ex vt in re: vel econuerso descendēdo de re in vt: hoc modo b. ſicq; de reliquis ſyllabis; mi & fa dcmpti. q tñ cū alijs ſyllabis ſu-
ſum ac deorsum iuncte. tonū conſtituunt

Diuiditur aut̄ tonus in Apotomē. i. ſemitonū maius &
diesin. i. ſemitonū minus. Et aut̄ diesis ſpacū quo ma-
ior est ſequitercia propcio. (i. diatessaron) duob⁹ tonis. Et
diuiditur in duo diaſchismata. Etenim diaſchisma eſt dimi-
diū dieſeos. i. ſequitorij minoris. Apotome ḥo partit in
diesin & cōma. quod eſt ſpacū quo maior eſt ſequioctaua
propocio. (i. tonus) duab⁹ diesib⁹. i. ſemitonij minoribus.
Cōma conſequēter ſecat in duo ſchismata. Et eſt ſchisma
dimidium cōmatis. Huius ergo ſemitonū vincit minus
vno cōmata; quod vltimū comprehendere potest auditus.

Semitoniu[m] insup maius synphonia nō intrat: h[ab]et dicitur at Semitonii minus quod passim inter mi et fa concipitur. Ex dictis li- um maius quet mi et fa voces in b[ea]tum semitonio maiore ab inuicez esse disiunctas.

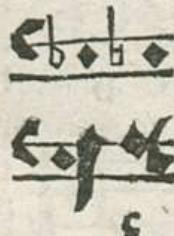
Semitoniu[m] scda imperfecta: fit quoq[ue] qui progreditur in proximam vocem: sed dicitur de mi in fa: et econuerso. ut hic c. Et dicitur a semi quod est imperfectum vel incōpletū vel non integrū et tonus quasi imperfectus et non integer tonus. nō autē q[uod] dimidiis sit tonus ut quidam imperiti autē cumant: siquidem tonus in equa diuidi non potest: sed ut predixi in maius et minus semitoniu[m]: vel in duo minora et vnu[m] cōma: vel in quatuor diaschismata et vnuj cōma. Una autē diesis est maior 3 cōmatibus ac minor 4: apotome vero una est maior 4 cōmatib[us] et minor 5. igit[ur] tonus est maior 3 cōmatibus ac minor q[uod] nouem.

Ditonus tercia dura: est duoru[m] tonoru[m] acerius. dictu[m] a dia id est duo et tonus: q[uod] ex duob[us] iungatur tonis. Et fit duobus modis: primo ascendendo de ut in mi: secundo de fa in la et econuerso descendendo. hoc modo d. minuitur autē ditonus semitonij maioris subtractione.

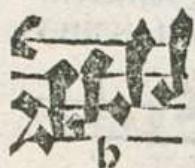
Semiditonus tercia mollis: est toni ac semitonij 2mirtio a semu[m] dictus quasi imperfectus ditonus. habet species duas scz re fa. et mi sol. ut hic e. Fitq[ue] maior p semitonij maioris additionem.

Diatessaron quarta naturalis: pstat er duobi tonis et semitonio minore. dicta a dia q[uod] est de et tessaron quatuor quasi ex quatuor vocib[us] facta. h[ab]et tres figurā diuersas: qui oīs p[ro]portio vna semip minus habeat figurā q[uod] sint eius voces. p[ro]ima p[ro]transit ex re in sol. secunda procedit ex mi in la. tercia tendit ex ut in fa: hoc modo f. differunt tñ inuicē diatessaron figure hoc pacto: nā prima que inter re et sol deducta est semitoniu[m] in secundo interuallo h[ab]et. scda retinet duos tonos semitonio acutiores. tercia autē semitoniu[m] duobi tonis acutius habet.

Tritonus quarta durior. dictus a tris et tonus: q[uod] tres tonos sustineat excluso semitonio: qui nō habeat tñ dulcedi[n]is sicut diatessaron a paucis curat. fitq[ue] ab F graui ad h[ab]ili in acutu[m]; ac etiā a b[ea]ta sursum ad e superacutu[m] ut hic g.

Diapente quinta integrā: tres tonos et vñū semitonū cō-
pletebitur. dicta a dia qđ est de et penta quinqz: q ab una in-
cipiens voce ad quintam transiliat. Atqz quatuor hz speci-
es. prima procedit de re in la: secunda de mi in mi. tercias de
fa in fa: quarta de vt in sol: hoc modo h.

Semidiapente quinta non integrā: duos tātum tonos ac
totidem semitonia sustinet. a senii dicta quasi imperfecta et
diminuta diapente. Fitqz a b̄ in f̄ graue: et plerisqz alijs
locis: ponendo mi contra fa: vt hic i. Et repitur em̄ in mensu-
ratris cātilenis plerūqz in figuris diminutioribz.

Tonus cū diapente sexta maior: a sex vocibz dicta: constae
ex tono et diapente hoc est ex quatuor tonis et semitonio mi-
nore. Fitqz duobi modis: primo de vt ad la: secundo de re ad
mi: hoc modo k.

Semitonū cum diapente sexta minor: p̄stat ex semitonio
et diapente: hoc est ex tribi tonis et duobi semitonijis mino-
ribz. Et fit ab ē graui ad c acutum: et plerisqz alijs locis: ye-
hic l.

Ditonus cū diapente septima pfecta: p̄stat ex ditono et dia-
peste: p̄tinet em̄ tonos quinqz et vñū semitonū. Et fit a ē
graui ad b̄ durum. vt hic m.

Semiditonius cū diapente septima imperfecta: constat ex
semiditono et diapente: confessus quatuor tonis ac semito-
nijis duobus. Fitqz ab ē graui ad d acutum: ac alijs pleris-
qz locis: hoc modo n.

Diapason octava integrā: p̄stat ex quinqz tonis ac duobus
semitonijis minoribz. Dicta a dia quod est de et pason omne
quasi ex oībus vocibus p̄sistens. Sunt autē septem differen-
tes diapason species: b̄ni septē clavium lētas distincte. pri-
ma fit ab A graui ad a acutū. Secūda a b̄ graui ad b̄ acu-
tum. Tercia a ē graui ad c acutum. Quarta a D graui ad
d acutū. Quinta ab ē graui ad e supacutum. Sexta ab f̄
graui ad f̄ supacutum. Septima a ḡ graui ad ḡ supacutū
vt hic o.

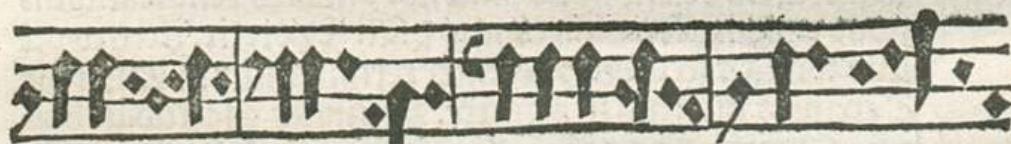
Semidiapason octava non integrā: constat ex quatuor to-
nis et tribi semitonijis minoribus. Fitqz quēadmodum dia-
pason de littera ad proximam sibi parem: ponēdo mi cōtra
fa: hoc modo p. que etiā nō nisi in mensuratis cantilenis et

plerūq; in figuris diminutioib; inuenitur: quēadmoduni
semidiapente. et si tibi alie clausule preter dictas occurant
quod in mēsuratis cantilenis nomīnē yslu venit eas ad pā
dictas reducito: sunt em̄ equisone precedentib;. Nam quē
admodū diapason equisonat vñisono: ita tonus cum dia-
son tono: et ditonus cū diapason ditono. sicq; de reliq; clau-
sulis quas oēs quis in pdictis yfitatus; facile et ratione; et
yslu apprehendere potest

De Tonis.

Tonus est Regula p ascensu et descensu quēuis Tonu
cantū in fine dijudicans. Quoꝝ apud grecos tantū
quatuor fuisse constat; videlicet Drotus Deuterus Tri-
tus et Tetrardus: vnde et quatuor tñm finales habem⁹ Do-
sterti autē hos videntes non sufficere ob eorum discordias
quam in altū et profundum habuere: quēuis tonū in duos
petiti sunt: utputa Drotum in primū et secundum Deute-
rum in tertium et quartū Tritum in quintū et sextū Tetrardum in septimū et octauū. atq; iccirco nunc octo habe-
mus modos. i. tonos in duas partes partitos. Qui de nū-
mero impari constantes. s. primus tertius quintus septimus
autentici sive principales nūcupantur. Alteri vero de nū-
ero pari constantes pura secundus quartus sextus octauus
plagales seu collaterales vocantur. Quorum tenores libie-
ctis notulis pernoscentur.

Eldā p̄m⁹ hō Noc scōs Terci⁹ Ebraā Quatuor euāgelistē

Quinq; libū Serhydrie Septē schale Sed octo s̄ p̄ces
moyſi posse sunt artes

Tenor: Autēti sp supra q̄rta Quīta Autēto.
Bassus: Inici Hinc dī cē p̄pā
Plagal' p̄t in q̄rta aut Quarta Plagali
sub quarta

**Tenor to
uorūm**

Tenor nāq̄ autentus excedit tendoreni plagale in duab⁹
clauib⁹ Hinc nō iniuria altius eleuaf⁹ p̄gressio eius q̄b⁹ pla-
gal' Sane autenti dicūtur q̄ ceter⁹ maiore ascendēdi facul-
tatem habent. Nā ad octauā a finali exilire p̄nt. Collatera-
les vero solū quintam regulariter attingūt. h̄nt aut maiore
q̄b⁹ autenti descendēdi p̄tēti. ad quartā em̄ sese precipita-
re possunt. Hinc tres claves vltra diapentes a finali corda.
sunt autento p̄prie Tres v̄o sub finali depressoas plagalis rā-
q̄b⁹ p̄prias sibi vendicat. Quinq̄ autē intermedie utriq̄b⁹ cō-
munes censemur.

De tonorū finalibus.

**Finis
finales.**

Inis est teste philosopho vniuersitatisq̄ rei perfectio.
Tonorū aut claves finales in q̄b⁹ oīs cātus solito mo-
re definit esse. sunt quatuor: fīm octo tonorū combinatiōē: vt
delicit D E F G graues. Sunt insup tres p̄finales ma-
gis familiares. scz a h c acute: quas sibi cant⁹ in p̄prio cursu
deficientes usurpant. Nāq̄ primus tonus et secundus ter-
minant in D solre: nōnūq̄ in alamire. Tercius et quartus in
Elami: qñq̄ in h acuto. Quintus et sextus in fīaut: inter-
dū in cacuto: vel etiā in L graui dicēdo mi iu h̄mi. Sep-
timus et octauus in G solreut terminant: praro in dīsolre
vel in L graui modulando in h̄mi fa. Utē qui mēsurabi-
les cātulas describūt ad nutū sibi p̄finales vendicat. dum
modo eadem p̄sonantia cantus p̄sistere poterit. Iccirco pri-
mus tonus et secūdus p̄decenter terminantur in G solreut
Tercius et quartus in alamire. Quintus et sextus in bfa-
h̄mi. Septimus et octauus in c solfaut modulando bmollis-
ter. quāq̄ ecclesiastic⁹ p̄notatiōib⁹ raro p̄cesserint has q̄tu-
or p̄finales. dicūt em̄ quamlibet p̄finalēm diapentes inter-
vallo debere distare a voce finali.

**Allie consi-
valcs**

**Chorda fi-
ualis.**

Etem̄ chorda final' in quacūq̄ manerie vel tono. dī vox il-
la in qua inchoatur diapentes formula. Eonfinalis vero in
qua diapente in acutū terminat. Habet aut autentus sua
diapēce infra diacessarōn dispositā. Collateralis v̄o supra

Vine autentici harmonice medianuntur. Subiugales vero
arithmetice Media aut chorda nostri finale vocant Sub
ea enim placalis diatessaron possidet

De cursu tonorum.

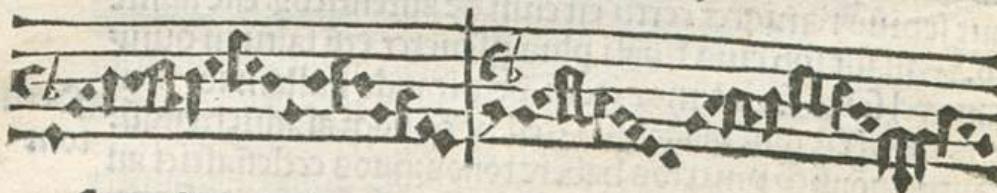
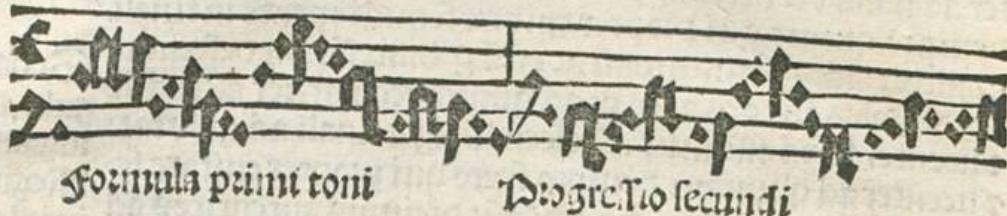
Arsus sue ambitus in ipso est spacio quod regula Cursus
vnicuique tonum in scala musicali indulget quantum scilicet
quisque a finali suo ascendere vel descendere debeat. Quis ita: Dua regula
que autentici a finali suo ad octauam regulariter ascendunt: licet per autenticos
ter ad nonam vel decimam. Descenduntque ab eodem ad proximam:
empto quinto qui propter euitare semidiapente in finali
manebit: aut per semitonum ac etiam per diatessaron descendit. Secunda re-
gula per subiugibus
Plagales autem oes a finali ad quintam regulariter ascendunt
et licenter serram assumunt. Descenduntque a finali ad quartam:
et licenter ad quintam. empto sexto qui propter euitare se-
mediapente non descendit. Quia dicimus autenticos ad
octauas et ad quintas collaterales ascendere sic accipiendum
est: quod tam altere ascendant. id est ascendendi potestate habeant. neque
enim ois cantus autenticos ad octauas. neque omnis plagali
um canor ad quintas pertingit. Si igitur cantus ascendat Regula
ad quintam supra vocem finali ibique aliquadiu versetur
aut sepius remigret certum est eum de autentico esse nume-
ro. Sinaut sub eius finali plus perseveret et si saltum in quin-
tam vel sextam faciat: mox iterum precipitando nullam ibi faci-
ens modum est toni plagalis. Sed hoc quoque si aduertendu: Tertiis
cantus nonumque plurimos habere tonos: quos ecclesiastici au-
tentico ascribunt tono si equaliter mixti sunt. nam quoniam ineq-
ualiter duobus tonis miscentur. illius sunt cuius naturam Impfecti
magis principat. Si igitur antiphonas breviiores quarum notule toni
a finali voce ditione tamen ascedunt autentico ascribunt

De vera et infallibili tonum agnitione

Melodia insuper dicit in cuiusvis toni agnitione usque adeo Tonum cog-
it solu audit harmonia alicuius modulatis modis cuius noscitur ex
toni sit facilissime poterit agnoscere. Latus igitur qui versus melodiam
in re:plurimes repetentes in acutum la repudiendo sursum ad fa Dua regula
est primi toni. Si vero versetur in re sepius sursum fa eius
terciam reverberans est toni secundi. Alterum si in mi verset: Secunda.
et sepe visat sursum fa eius sextam est tertij toni. Sinaut se-
pius repetat a mi sursum la est quarti toni. Quoniam autem se-
pius fa occupauerit; arripiens sursum sol: et si frequenter deci-
B ij,

Quarta

dat adeius terciam. s. mi: iterū reuerberando est quinti toni. Si vero frequenter a fa sursum la reguciat est septimi toni. Quid si in ut moram fecerit: pluries repetens in acutū sol: reuerberando sursum ad la est septimi toni. Sin autē sepius ab ut fa reuerberet decidens p̄ quintam ad fa est toni octauī quod his duobus versiculis plucessit. Qui re la: se re fa: termini fa: quartus quoq; mi la: Quintus fa sol: sexta fa la: septima ut sol: octauia tenet ut fa. quod etiam presentibus exemplarib; notissime percipi potest.

**Tonorum
iulia**

De clavibus tonorum initialibus
Inicia primi toni sunt E D F graues et a acuta. At secundi toni principia sunt A E D F graues. Inicia tercij toni sunt E G B graues et a acuta. At quarti toni principia sunt E D E G graues. Inicia quinti toni sunt F graues a et c acute. At sexti toni principia sunt D F graues. Inicia septimi toni sunt B graues et a h c d acute. At

Texte

octauii toni principia sunt **C D E F G** graues et a cacute
Que vera sunt: si toni in prijs finalibz exierint. si autem in
confiniis terminentur ipsi sua inicia secundum proportionem
dictarum distantiarum variat. Et quia eiusdem toni antiphona
ne diuersa habent inicia. sic circa diuersae sunt tonorum differentie.
I. In 3 primus tonus quinq; habet differentias: secun-
dus nullus: tertius quatuor: quartus quatuor: quintus unus:
sextus unus: septimus quatuor: et octauus quatuor: ut in sub-
iectis notulis peruidetur. que quidem differentie solum ornatae
gratia peritque cantorum placito sunt inveniente: quo facilior et
suauior fiat antiphonarum incepcio super psalmos: atque introi-
tuim super gloria patri (nam sicut se habet principium secun-
dorum amen ad finem antiphone ita principium versiculi ad
precedentem sui cancius terminacionem) Quo circa in diuer-
sis locis alias et alias tonorum differentias offenditius: quas
tamquam passim in Antiphonaris comperties pnototas. Et
quamcumque toni ut supra dictum est in fine discerni intur: differen-
tiae tamen eorum non nisi in principio valent disjadicari. Ne
rum Gradualis atque Responsori: finale ante versum co-
probatur. et cui tono gradualium et alleluia atque responsori
um cantica attribuuntur: eidem et eorum versus sunt ascri-
bendi: Sequitur tonorum differentie.

10

Tonorum
differentie.

Lur vras
muri diffe-
rencij

Dumi toni scda dñia 3ª dñia 4ª dñia 5ª dñia Tercij toni
dñia prima

2ª dñia 3ª dñia 4ª dñia Quarti toni 2ª dñia 3ª dñia
dñia prima

4ª dñia Quinti toni Sexti toni Septimi toni 1ª dñia 3ª dñia
dñia dñia dñia prima

TBAte

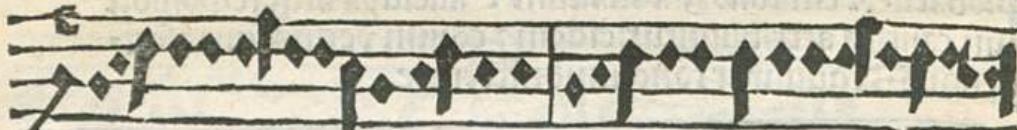
4ª dñia Quarti toni 2ª dñia 3ª dñia 4ª dñia q̄z
dñia prima pegrina dñ

De psalmo:ū intonatione

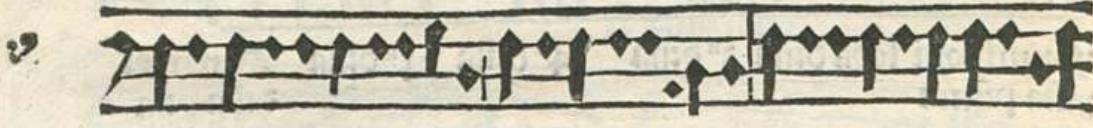
Dause pro forma intonandi est duplex. quedam fit in pausis produc-
tis vbi nō ponuntur dictio:es monosyllabe vel hebraice: aut
apud nos indeclinabiles: vt me te fac Syon Hierusalem.
Corrupte. Quedā fit in pausis corruptis vbi ponuntur dictio:es
iam dicte & p̄similes: que o:es contra toni naturā debent cle-
uari. vt his exemplaribus comprobatur.

Dixit dñs dño mico sede a dex.m . Credidi pp̄e qđ locu.sum

Magnificat anima mea dñm Benedictus dñs deus israel

Dixit dñs dño mico sede a dex.m eis Credidi pp̄e qđ lo.sum

Magnificat anima mea dñm Benedictus dñs deus israel

Dixit dñs dño mico sede a dex.m eis Credidi pp̄e qđ lo sum

11

Magnificat anima mea dominus Benedictus dominus deus israel
42

Dixit dominus domino meo sede a dextris meis Eredi di propter quod lo sumus

Magnificat anima mea dominus Benedictus dominus deus israel
52

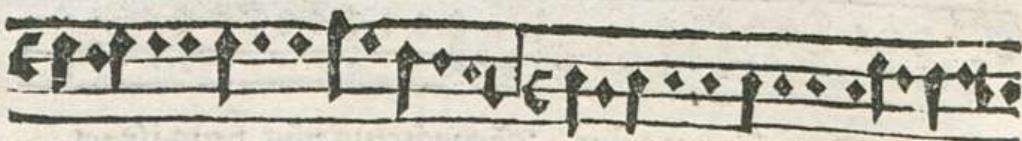
Dixit dominus domino meo sede ad dextram meam Eredi di propter quod lo sumus

Magnificat anima mea dominus Benedictus dominus deus israel
62

Dixit dominus domino meo sede a dextris meis Eredi di propter quod lo sumus

Magnificat anima mea dominus Benedictus dominus deus israel
72

Dixit dominus domino meo sede a dextris meis Eredi di propter quod lo sumus.

Magnificat anima mea dominus Benedictus dominus deus israel.

Dixit dominus domino meo sede a dextera meis Credidi propter quod losum

Dom
inis
pe-
tri-
mus

Magnificat anima mea dominus Benedictus dominus deus israel

In exitu israel de egypto dominus iacob de populo barbaro

Psalmi quoque terminantur multifaricie sunt annotationes
suum Euouae. id est seculorum amen: nam hoc ultimum est
in Gloria patri quod post cuiuslibet psalmi finem decantatur.

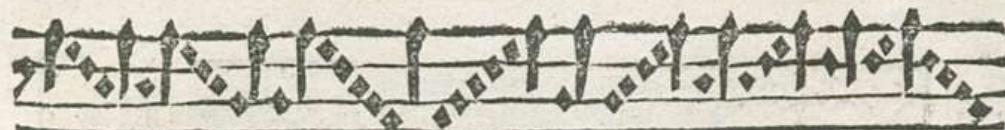
Sequitur solfizandi exercitium

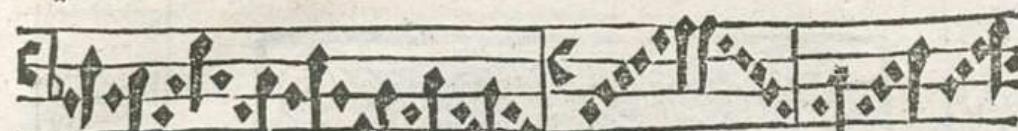
Prime proprietas ludularis Tritura prima

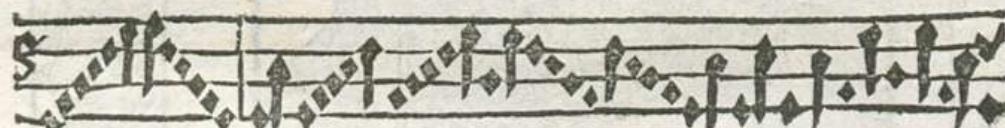
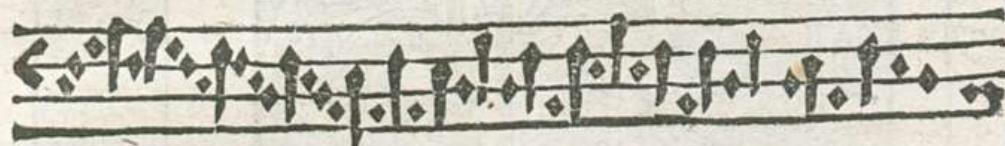
Prime naturalis Tritura 2a

Prime bimollars Tritura tercia

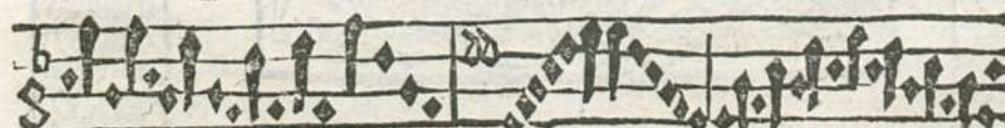
Secunde bimodalis Tritura 4^a

Scde naturalis Tritura quinta

Secunde bimollaris Tritura sexta

Tercie bimodalis Tritura septima.

Emis *Q*uisce plane, prius qdē p̄s hui⁹ instituti opis

C2 v

In cantus choralis exercitii. Eiusdem
Magistri Jo. wendelstein prefaciūcula.

Etsi ars atq; virtus, circa difficultia versantur: teste pho. cū
en queq; difficultia videntur ihs. qui horū ipoz. ignari sunt
ope p̄ciū esse duri. docētes pro frigi addiscētiū 2modo. va-
ria attētare. secudū variā atq; inqualē ingenioū capacita-
tē. Hinc sit. vt que usui fore cōncerē studētibz: libēs admo-
dū ap̄lectar. vt aptissima queq; musices nudimēta. si ab ihs.
dehī munus integre capiātur. Cū itaq; praxis musicē. nō i
solis p̄sistat p̄cep̄s. verū etiā (et qđē potius) in scđilitate q
dā. canēdīg; exercitio. nō supuacuū ex̄istimāvi. p̄ter ipa
yriusq; musices. p̄ceperā. qđdā subneccere exercitiū. certalq;
regulas. p canēdi promptitudine habenda. Multī nāq;. Q
nūq; cecinerint (arte tñ canēdi plurimū t̄gcāt) ex nudis p̄-
ceptis. non obiter firmā cantandi certitudinē (q solo acq̄ri-
tur exercitio) habere possunt. Pro illoꝝ ergo 2modo. meū
aī decreui. paucula in rūnū p̄gerere precepta. ad usum canē
di manuducētia. Ex quibz profecto nō modica expectanda
est utilitas. nō solū. pro rudiū voce moderanda et pro notaꝝ
distantia cū certitudine p̄distēda. pro recta ac mediocri ca-
tilenap. inchoatiōe h̄ida et p diuersa te noꝝ natura (iū i p
gressu tū in fine) p̄noscenda. sed etiā pro vitādo scādalo: ne
sc̄z stetur in choro. muti more. Aut si canatur discorditer cū
alijs. astantiū ledatur auditus.

De clauibz rectaq; sex vocū mutatiōe La. p̄mū.

Eliginti esse claves in scala musicali (pro h̄ūana qđcm voce sufficiētes) nemo est q̄ ignoret. Ex 20
Ex quibz quisq; dicuntur signatae. sc̄z dō ḡc f̄: q̄ signari solent in cant⁹ exordio (imo clauibz
q̄o in qualibet lineaꝝ riga) inter quas impunis p̄fidērari q̄o signatae.
debent e: f̄: q̄ terti⁹ succētioris sunt. cū suis adiacentibz
vt facilius ac expeditius addiscas et modum solfizandi. et p̄cūlā
vocū mutationē. Nā in solfizando id obseruantū est. vt sp̄ solfizant
accipiantur inferior vox clavis. si cātus ascenderit. Superior
vox. si descenderit. At nūq; mutetur sine necessitate. Si ḡ mu-
tandū fuerit. diligentius respiciendū est. ad proximū ta. co-
ingenio ut semp̄ fiat mutatio in tercia an h̄mōi fa (si fuerit
ei saltē notula subiecta) canēdo la in descensu et re in ascensu
versus illud fa. Non debet autem utrāq; vox in mutatē exp̄i-

A

iii. sed omittēda intente teneatur. tū q̄ in figurabili canticū
hīmōi duplatōni breuiorcs notule nō patiantur. tū q̄ in cā-
tu chorali pro vna sp̄ due s̄ tali mutatōe canerēt correpte no-
tule. qđ absonū ē. Postremo. maiore in modū. respicienduꝝ
est ad bfa h̄mi. An sc̄ mi vel fa expostulet. Nam omnino
diuersi sunt solfizandi modi. dū mī canit̄. & dū fa. vt in hac
subiecta figura licet intueri

cela
volassol
ccolffa
bbfatimi
salanire
ffaut
clanii
diasolre
closfaut
bsabini
alanice
hsolreu
ffaut
clanii
Dsolre
ffaut
hni
Are
ut

Prima igit̄ scala. cōis est. oīm clauīū voces plectēs. Eccl̄a
peculiaris est cātui duro. c̄ mutādi modū tū in ascensu tū
in descensu. explicat Ercia ḥo. p̄pua ē cātui molli. c̄ itidez
mutationē līmpide p̄sefert.

Quod- Sole claves signate trāspōni dicūtur. q̄ sole in cātu exp̄sse
mō da ponūtur. Aliē aut̄ implicite & ex p̄nti. b̄m trāspōni clavis
ues trās signate. Nā vna clave p̄ tertiā trāspōita. oēs alie p̄iter trās
ponunt. ponūtur iridē p̄ tertiā. q̄ sp̄ manet in manu claviū eadē et
habitudo & distantia. Quelibet aut̄ clavis signata. solū eas
regit notulas. q̄ sequuntur ip̄am immediate. Sane. immediate
sequunt̄. dū nulla alia interponat clavis. Nā clavis iterpo-
lata. vni p̄ors destruit. & auferit gubernatōem eius. p̄o quia

14

bus hee ponit regula Quatuor clavis transposita ascendat. tñ Regula subsequens nota descendit. et xtra. quanto clavis sit dediuior transposita nota sit alterior. Scđi scz melodias. et ab eo quodem loco ceteris clavis facta transpositae possidet. Dicitur autem unaqueq; signas viuum talia a proxima clave signata per quartam f; et c. deptis quibus septima interiaceat. Aliaque autem clavis distantiā. tñ a seipso. tñ a Distance signatis. ex scala facile cognosces. Atque ex hanc numerō et ordine clavis ne. Namque eiusdem sunt tñ. per octauā distat. Et a per tertiam meum a secundat utrobique inter f; et c. sicut et e inter c et g signatas. Unde in inuicem. supponit in tercia sub f. d' rō in secunda supra c. dd aut in quinta supra g. h item in tercia sub d. b in secunda sub c et bb in tercia supra g. De transpositione itaque sit hoc exemplum.

Alma re demptoris ma ter que pia ce
li porta et stella maris succure cadenti

De intervallo. La. iij.

Unisonus proprie interiallū nō est. sed interialloꝝ pncipū. si unius est viitas numerorum. Secunda autem duplex ē. moll' scz que dicuntur locū disti-
mitoniū. et dura. quod tonū appellari. Semper enim proxima vox. tripla.
et sibi propria tono distat. depeſt mi et fa. quod semitonio sit disi-
stere. Tercia itidē duplex ē. dura ut diton'. moll' ut semiidi-
tonus. Quarta quoque duplex ē. moll' una (et quodem vñitata) ut de-
cassaron. Altera dura (sed prohibita) ut triton'. Quinta pīc
duplex ē. moll' et prohibita ut semiidiapēte. et dura (hoc ē na-
turalis) ut diapēte. quod quatuor habet spēs. sicut diatessaron tres
Sexta etiā ē duplex. moll' ut semitonio cū diapēte. et dura
ut ton' cū diapēte. Sicut et septima dura et moll' repit. Octa-
aut moll' (semidiapason dicta). prohibita ē. qui ponit mi et fa
ut et semidiapēte. Octaua autem naturalis et dura. omni consonantiaz
suaissima. diapason dicitur. in catu autem chorali. crebriora interiual-
la et vñitatoria sunt. Seitoniu. ton'. seiditon'. diton'. diatessaron.
diapēte. seitoniu cū diapēte. Ton' cū diapēte. et dia-
pason. Sed reliqua aut prohibita. aut inusitata sunt.

De nūero Tonoruī finalibusq; eodūdē clauib;. La. iiiij.

Hūer⁹ Apud latinos octo extant toni. Apud antiquos ῥo ⁊ grecos
 tonoruī quatuor dūtarat extitisse pstat. cui⁹ argumentū est finalū
 atq; fi: minorū. Nā solū quatuor habenuis claves tonorū finales
 males. Pūm⁹ em̄ tonus atq; scđs in Dsolre claudūf. terci⁹ ⁊ quar
 tus in Elamī. quītus ⁊ sextus in Ffaut. septimus ⁊ octa
 uis in Gsolreut. Que quidē finales p̄prie sunt ⁊ magis vñ
 tate. Nāmū h̄ tñ ad effugiendā musicā fictā. vel nimis in
 solētē cantus declinitatē in clauib;. trāspōnif cantus a fina
 li ad pfinalē. p̄ quīntā (vt cōiter licet non semp) distancē.
 De qua quidē transpōe due extant regule.

	alamire	1 vel 2	bfałmi	mi
Dūa	bfałmi	3 vel 4		
Duere gule de trāspōe cantus	Dis cā- cōlfałt	5 vel 6	Toni	h̄mi fa Si ῥo
	c⁹ trāspo	E faut	ē	7 vel 8 Si ca mi. est 5 vel 6
	situs exi	Gsolreut	1 à 2	naf in
	ens in	alamire	3 à 4	bfałmi fa. id aūe
Scđa	bfałmi	5 à 6	raro sit i cātu gre	
	cōlfałt	7 à 8	goriano. quādoq;	
			in figurabili	

De Lursu ac Melodia Tonorū La.v

Due re: Quilibet tonorū triplici via cognosci potest. p̄n⁹ (in q̄) meo
 gule de ⁊ fine. Nā est aut̄ in fine dñia. inter autēticū ⁊ plagalez. h̄
 cogniti. in p̄n⁹ ⁊ me⁹ pro quib; due extant regule. Dūa his duobus
 one co- p̄tinetur versiculis. Dūa. re la. se re fa. ter mi fa. quart quoq;
 nouim̄ int la. Quint fa sol. sext fa la. sept ut sol. oc tenet ut fa. Scđa
 Latus crebiius vñans in 5⁹ aut̄ 6⁹ l'8⁹ sup̄ finale ē autēticū

De clavib⁹ mūsicē.

Claus⁹ est reſeratio cantus. Sane clavis dicitur in illis Clavis
fīca. Aut quia vel linea vel ſpacio claudit. Aut q̄ in-
edgnita atq; arcana monochordi (vocem .scz & cātum atq;
tonum) reſerat. Si quidē duo ſunt mūſice principia Quo-
rū vñū eſt līta (que et clavis) Alterū ſo eſt ſyllaba vel vox.
Tot aut̄ conſtat eſſe claves quo in manu dictiōes: que om̄
nes cōprehenduntur ſub ſeprem līris bis terue in ſcala repe-
titis. videlicet A. h. L. D. E. F. B. quo aut̄ pacto diſcer- Septē ſunt
mantur inter ſe claves. precedens deſcriptio ſufficienter in littere voce
format. verū ſi vox vel notula ſeſe obtulerit extra introductio & forma diſ-
tri⁹ claves: non ſecus ac eius octaua eſt modulanda. Claviū ferentes
aut̄ quedam ſignantur: hec profecto potiſſime. scz. F. f. c. g. Claves ſig-
d. que om̄nes in linea ponuntur. harū quedam ſunt magis nate
Familiares ſicut f. c. et g. B vero greco rarius utinam. ddla
ſol rarissime.

De vocibus.

Vox eſt aer ſpiritu verberatus. Voces autem ſiue ſyllabas Vox
quas ad mūſice opus aſſumimus ſex conſtat eſſe: ſcilicet
vt re mi fa ſol la: ſumpte (ut aiunt) ex hymno ut ſaint lacis
Quarum due puta ut & fa molles exiſtunt: re ſol naturales Tres ſunt
& mi la dure. his itaq; ſyllabis pleraq; cantica cuiuſcūq; ge- voces Sex
heris deponuntur per crebram continuamq; harun vari ſunt nomi- na vocum

De vocum proprietatibus.

Mropietas eſt singularis ſex ſyllabarū deductio. De Propterea
ductio autem eſt ſex ipsarum ſyllabarum progressio: Deductio
ut ascendendo hoc ordine: ut re mi fa ſol la. descendendo ve- vero la ſol fa mi re ut. quarum ut caput & principium eriſtit. Septē deo-
Hec autem voces ſepties reperuntur in manu. hinc ſeptē ductiones.
dicinus eſſe deductōes in ſcala mūſicali. e has ſeptem de Tres ppi
deductiones vocum proprietas: quarum tres h̄ dure: etates,
due nature: ac due h̄ molli aſcribuntur. h̄durales autē in g:
bmollares in f: ac naturales in c litterulis exordia ſumunt.
versus. In L natura f bmol gqz h̄dura. quod ex ordine in
graduacōn preceſtentis liquido percipitur,

De vocum mutatione.

H ij.

Vocū mū-
tatio

Prīa regla

Secōdā re-
gula

Tercia re-
gula

Utatio est consonia vocis in vocatu peruersio. Voces autem ipsas deductionum syllabas intelligo. non enim vox in vocem mutatur: sed syllaba in syllabas et proprietas seu qualitas in qualitatem. quod vulgo dicimus cantum in cantum verti. In clauibus item unam tunc vocem habentibus nulla sit mutatio. quod quoniam fieri necessitate continget: pristinum deductionum ordinem iterabis. In clauibus duarum vocum due alternatim eueniunt mutationes. Prima fit mutatio priorem syllabam in sequentem ascendendi gratia. Secunda fit econverso descendendo quoniam vertimus sequentem syllabam in precedentem: quod in sequenti notularum descriptione potest facile comprehēdi. In clauibus autem tribus vocibus predictis sex prodeunt mutationes. Primo enim mutatur syllaba prima in secundam. Secundo uertitur syllaba prima in tertiam. Et tertio mutatur secunda in tertiam. et hec ascensum respiciunt. Quarto econverso mutantur syllabam tertiam in secundam. Quinto variamus syllabam tertiam in primam. Et sexto mutantur secundam in primam. descensus gratia. ut his sequentibys percipitur exemplis.

ccsolfa

ddlasol

In bſahni autem q̄ ambe syllabe nō ſunt vniſone. i. eiusdem toni nullā poſſe fieri mutationem nemo eſt qui ueniat: apote mes cī interuallō hoc eſt maiore ſe mitonio abiuicē ſunt diuiuicte. Mutationū unsup pluralitatē aſſerunt fugientia, nec ocius rardius ye ac neceſſe fuerit mutationem prosequendā eſſe ferunt. Et fi euenit tranſitus notularū ultra ordinem deductionis alicuius fine interuallō: puta per ſeptem aut octo voces vel etiā p̄ plures: qđ in mensuratis cantilenis frequentius obſeruat: fiaſ ſaltus fine mutatione de notula in notulam: dicendo mi mi: fa: et ſic deinceps.

De mentali vocū mutatione

i Scis igiſ clausulis bene imbibitis de mentali vocū mutatione diſſerendū eſt: quū ſ. vna syllaba mente ſeruat: altera (in qua ſ. fit mutatione) exprimitur. q̄ quidez mutatione eſt anima cantilenis mensuratis: vbi non p̄mittit p̄cipue in diminutiorib⁹ figuris q̄ ambe syllabe exprimantur. qñquidē iſta mora geminando syllabas gigneret diſſoniam. totuſq; concentus p̄funderetur: ut quisq; ex ſeipſo facile conſiderare potest. In cantu igitur duro ascendentes: in d et a. re ſumamus: descendentes vero: in a. et e. litterulis. la capiamus. In cantu autem molli ascendentes: in d et g. re ſumamus: descendentes vero in a et d. litterulis. la capiamus. Ut in cantu ſicto: quēadmodū etiam in vero cantu: dūtagat obſeruandū eſt fa, quo habitu relique syllabe ſua ſpon-

Regla mutationum

te se differenter. Et his liquet omnem solmisiandi vim in eo
existere: ut sciam⁹ qñ mi quādoyc fa maxie in b clave mo-
dulandū sit: quo scito omnis solmisaudi modus evidenter
haberi poterit.

Cant⁹ cos
noscitur ex
signatura
Ex tono
ex melodia

Gaudia⁹.

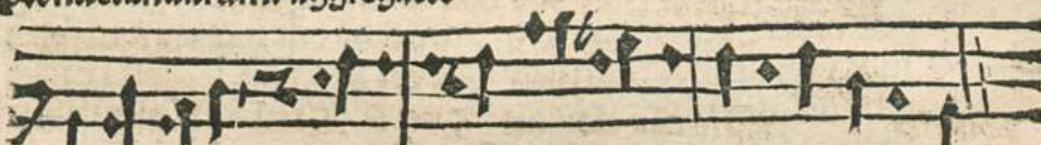
Aduertendum est igitur Quādo in principio cantilene b
rotundū ponitur in b clave: tūc ibi dicendum esse fa. alias
em cū illo semper esse mi. Dieterea cantilena terci⁹ ⁊ quar-
ti tonor⁹ exiens in Elam⁹: cantusq⁹ septimi ⁊ octavi tonos
norum occidens in Solreut: exigit mi in bfa⁹mi. si nō sit
ibi specialiter signatū b rotundū: quod (vt pdixi) fa innuit
In primo aut̄ tono ⁊ secūdo desinēti in Dsolre. si post la so-
la notula concenderit puta ad bfa⁹mi: tum ibi non mi sed
fa leniter iubilandum ferunt: hoc modo q. alias vero in bfa⁹
mi vt plurimū (qd dico ob paucas cantilenas poscētes in
prefato loco fa) in primo tono et secundo mi dicimus. Ac
quintus tonus ⁊ sextus exiēs in Ffaut: postulat fa in b clas-
ue. si non mutetur bmollis qualitas in durā. Quod potissimum
me fit quū post la sola notula concenderit ad e supacutum⁹
moꝝ iterū p descensum tangendo bfa⁹mi: quia tunc ad de-
uitandū tritoni duricieni: ibidem mi dici quadrat: quousq⁹
cantus iterū ad suam naturā recurrerit. Sinaut dictus
cantus terminetur p trāspōitionem in colfaut tunc habe-
bit mi in bfa⁹mi demptis certis clausulis in q̄b ante trās-
positionem coactus tono ⁊ necessitate in elam⁹ fa habuit
gratia cuius ecclesiastici nostri ciusmodi cantilenas: ad de-
uitandam musicā fīctam: in confinalib⁹ finiunt.

De clavium Transpositione.

Trasposi⁹. Transpositio est clavis signata ob cantus vel ascensum vel
Claues fig descensum de linea ad linea trāslatio. Si quidē sole claves
signatae (q̄ vel sole expresse signātur) transponūtur. atq⁹ oēs
in linea situantur. Ac vnaqueq⁹ ab altera sibi proxima dia-
pentes interuallo distat: Dempt⁹ Nut ⁊ Ffaut. q̄b septia
interiacet. Queliber rō clavis solū eas regit notulas que se
quītūr ipam⁹ inmediate. Sane inmediate sequūtur dū nul-
la alia ūterponat clavis: Clavis aut̄ interpolata vim poris
clavis destruit nō qđē rōe cantus h̄ rōe ascensus ⁊ descensus
Regla trās Quātū igit̄ clavis trāspōita ascēdit. tñ subseq̄nt̄ notades
positōis ge cēdit ⁊ p̄tra quātū clavis ad ima ip̄it, tñ nota ip̄a ī altū re-
neralis

toni. Si vero sepius sub finali deprimis. aut proxime finales
in uno serpit. toni est plagalis.

De modo incipiendi. Cum quilibet tonu in generali. L. a. vi Deinceps
De recta cantilenay iceptio septem sunt notae regule. Dua tunc sep-
tum varias claves iniciales eiusdem toni. ponentes sunt diuer te regu-
le tonorum domine Sunt enim domine solu ornatus et comodat gressu le. prima
adiuente. ut scilicet antiphona faciliter possit inchoari super psal-
mos 2. Nulla spalmodia in acutiore voce. quam quod principio sui 2.
Euouae noscitur perterre. iniciari dicitur. 3. Spalmodia in sequi 3.
debet. sue antiphone tonu. Nam anti. in propo interdum equa-
litatem fecit. inde Antiphona. quasi equalis cum spalmodia
modulatio. 4. Latus toni autem terti. bassus dicitur incipi. in ea-
dem clavis. quam canthus toni plagalis. Quia altius reddit autem
eius quod plagalis. 5. preuidenda est cantus progressio an incho-
atione. nam quanto altius ascendit supra clavem inicialem. tanto
bassus iniciari dicitur. 6. Incipiens antiphonam studiat debite
altitudini. ita ut permodum et correspondenter super eam spalmo-
dia inchoari possit. 7. Distinctioes (que per neumas declarantur)
debent fieri et terminari. ubi sepius et decentius tonus
ille. in quo fuerint. poterit regulariter sortiri primordia. Est
autem neuma. vocum seu notularum. unica respiratione congrue
pronunciandarum. aggregatio

At hic. Alline per Ambrosi. metras perces audi. Christe exaudi nos

De Canendi modo generali. in quolibet tono L. a. viij De modo
modo cantandi modo hec notent regule. Duxim diligenter ob-
servandum est. ut in grauioribus notulis. pleniora utamur voce. In
sublimo autem vox separari atque tenuari dicitur. 2. Omne fa molliter
exprimi dicitur. etiam non explicando huius syllabam fa. 3. Descendere
do de sol in fa. perfecta 2. exprimatur. de fa vero in mi. imperfecta
3. ita quod fa molliter in prima et mi duriter in sequente proferatur
4. Ad cagendas interuolloz notas. exercitiu sex vocum plu-
rimu producit. ita quod si 4. aut 5. sese obtulerit. si non exprimat
saltus mente teneatur syllabe vel voces huius distantiarum.
Aut correpti per intermedias syllabas fiat talis ascensus aut
descensus. 5. Si inusitatior distantiu notarum casus sese ob-

iecerit. sūmō pē notāda est niente. aliqua p̄cedentiū notariō
b̄ distatia 2^e notule equal' et eiusdē clavis. vt bin̄ priore ca-

Sexta. naf et posterior **Sexta** ad canēdas trāspōis notulas prompte. multū p̄fert p̄noscere claviū ab inicē distantia. eo q̄ nō sp̄ sum̄ memores linee. i qua stat clavis signata. necē ē emē tūc notulay claves in mēte tenere. **Septia** cāt̄ materie de cantande accommodari debet. vt bassus de re tristī. altus vero de re leta.

De p̄mo et scđo Tonis in speciali La. viij.

Septes Ad cantū p̄mi et scđi tonorū p̄noscendū. he p̄ducūt regule. Regule D̄ia. si vtriusq; toni cāt̄ in D̄solre (vt plerūq;) exordiatur sp̄ales. tūc alti⁹ d̄z inchoari cāt̄ scđi q̄ p̄mi. nā min⁹ ascēdit. des- p̄numa cendit aut̄ magi. Scđa p̄m⁹ tonus magi applicādus ē ma-

Scđa terie lete q̄ 2^e iuxta illud distichon Nobil' est labilisq; pro-

Tercia thus. et nouerit dēs affectus aī flectere neuma prothi. Tercia in hm̄oi cātu obseruāda ē natural' toni progressio. ita q̄

mi i Elani sp̄ duriter exp̄niat. et fa i ffaut molliter Quar-

ta. si hm̄oi cāt̄ ascēderit. vltra alamire ad ēciā. canendū est mislin b clave Si v̄o p̄ scđam dūtaxat se sursum erexerit. fa

Quita. molliter in eadē p̄ferat. Quita. in p̄mo tono. freq̄uitissima

est diapente a D ad a. in scđo v̄o semiditonius ab A ad E

vel a D ad F. que iccirco p̄ceteris obſtruāde sunt. pfectiusq;

Sexta. pdiscēde. **Sexta.** spalmi in p̄mo tono dñt inchoari. in q̄nta

Septia supra finalē chordā. in scđo aut̄ solū in tercia. **Septia** eadē

est finalis vtriusq;. s̄ longe dñs exordiū mediū atq; finis

spalmiodiay. tū maior. tū minorum

De tertio et quarto tonis in sp̄ali La. ix

Septē. P̄o cāticis tercij et quarti tonorū decātandis. he manuduc-

rege p̄ regule D̄ia imphmis p̄siderāde sunt claves finali sursum

adiacētes. q̄ vtricq; cōes sunt Scđa. tercij toni cātus bassi⁹.

iniciari d̄z q̄ quarti. q̄ totā suā octauā supra finalē posside-

at Tercia. moll sexta ab E ad c nō est negligēda. q̄ i tercio

freq̄uitissima sit et plurimū suauis. Quarta. in quarto tono

frequēs ē diatessaron. de E ad a vel e⁹ Sed et diapēte de b

ad E nō d̄z nō curari. tū q̄ nō est iter sex voces p̄tēta. tū q̄

in 4^e tono frequēs ē. Quita spalmodie minores tercij toni

inchoari dñt in 6ª supra finalem. q̄rti v̄o solū in 4^a. Sexta

mediū hm̄oi spalmoꝝ in quarto tono erigit ad bfa b̄mi du-

liter. i p̄mo v̄o tono. molliter Septima. in maioriꝝ spal-

modijs incipitur quartus in sua finali. tertius vero in ter-
cia supra eandem

De quinto et sexto tonis in speciali. La. x.

Pro canticis quatuor et septimi tonorum agnoscendis. he subiunctione Septem
tur regule. Dua sunt et sextus tonus. aliud solfizandi modum ex regule. pa-
sigut. quod ceteri. propter bflatimi in quo fa expostulat. Secunda in 2^a
Faut nunquam canit ut. nisi canat fa in b. alioquin patitur et tri-
tonus. Tertia in 5^a crebre sunt istiusmodi tercie ex f in a et 3^a
ex a in c. Hinc est. quod tenor suus sol expostulat in c et non fa.
Quarta in 6^a vicitior est tercia ex f in a canendo fa la vel e 4^a
et tercia ex b in b. sicut et ex f in d. Thoro autem in e ad efflu-
giendum semidiapente. Quinta quoque diligenter obseruandum est 5^a
fa in b. per totum canticum huius progressum. ne tota labefacetetur
mollis canticus melodia. Sexta in quibusdam regionibus. codice modo 6^a
inchoantur spalmodie maiores et minores quam toni. ascendendo
secundum a finali per tercias usque ad c. in quibusdam vero minores
spalmodii in quinta supra finale sortiuntur initium. Septima sextus tonus 2^a
minus minores spalmodias. sicut et maiores per formam ducit ve-
rumnus usque ad medium. nisi quod hic in quinta supra finali. il-
le autem in tercia supra finali sumit principium.

De septimo et octauo tonis in speciali. La. xi.

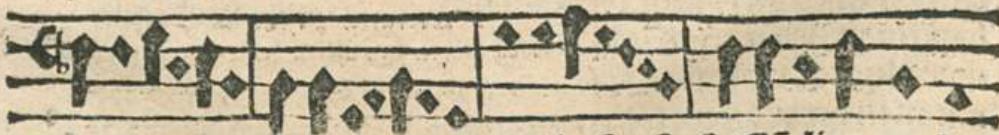
De cantibus autem septimi et octauo tonorum. he adiiciende sunt Septem
regule. Prima. septimus et octauus tonus mi in bflatimi regule. pa-
runt sp. sicut et tertius cum quarto. Secunda septimus tonus quod 2^a
autenticus est. altius tendit quod octauus. in modo vero omni est al-
tissimus. quod finale habeat ceteris magis elevata. c² octaua
attingere potest vel regulariter. Tercia. quinta ex b in d et rursum 3^a
sus tercia ex d in b. iterum resiliens in d. frequenti celebrantur yisu-
in cantu septimi toni. quod ea ob causam diligentius notande sunt
Quarta. octauus tonus frequenter usatur in diapente supra fi- 4^a
nalem. et maiore in diatessaron ex b in c. quoniam cum medio. se-
pe etiam sine media notula. Quinta spalmodii maiores in sep- 5^a
timo quinta arripunt ultra finali. in octauo autem equa-
lem finali petunt tendendo sursus ad c. Sexta. Spalmodii mi 6^a
nores supra finali. in septimo quintam exigunt. quoniam incho-
antur. in octauo vero solam quartam. Septima. octauus tonus 2^a
minus in minoribus et maioribus spalmodijs secundum conformas-
tur usque ad medium. septimus vero quartus fere. in minoribus
bus spalmodii. non in maioribus.

De generali Tonorum dignitate Ca. r. f.

Quatuor Tonii de numero impari dicuntur duces et autentici. Reliqui
or: diffe^rto quatuor de numero pari. plagales atque subiugales vocantur
Autentici tur quod sunt sub aliquo iugo. **Qu**uam enim est nimia nonumque diuersitas
et plati^t altitudinis et declivitatis etiam in eadem cantilena (ut
gal. p^a in quibusdam canticis adhuc hodie videre licet) moderniores
musici pulsante tonos distingue in autenticos et plagales
Sexta **Qu**uam autem quilibet tonorum octauam pro regulari suo progressu
obtineat Autentico eam totas supra finale dicit plagalis vero
Tertia quintam supra et quartam infra finalē plectit. Hinc Autentici
harmonice mediatur ea in clave in qua diapentes formula
terminatur. hoc est in quinta supra finalē. plagales
vero mediatur Arithmetice in chorda finali et sic suā dia-
penten cū autenticis cōmētēt. supra sc̄ē finalē. diates
saron vero peculiariter h̄nt sub finali. autentici vero supra dia-
penten. Quo fit. ut tres claves supra diapente a finali. sunc
autentico prie. Tres econtra sub finali peculiares sunt pla-
gali. Quiq; vero intermedie (que diapente plent) utriq; sūt
cōes. H̄z enim autentico suā diapētē infra diatessaron. plaga
Regula lis vero supra. **Qui** at tono. **B**iadualium. allā. **I**ntroituū atque
de vībi responsoriū cātica tribuuntur. eidē et coe. vīlus sunt ascribi-
bendi. **I**nicia autem tonorum. a chorda finali diuersimode in dia-
uersis distant tonis. Nam inīciū primi quinti et septimi.
p diapenten sursum eleuatur a finali. sc̄di p semiditonū 3ij p
semitonū cū diapente. quarti et octavi p diatessaron. Sep-
ti vero p ditonū ut hic,

Incipies p^a Ait 2° Abi nūc ē 3° Venite 4°

Qd aduertes 5° Interroga 6° Abi nūc est 7° Rūdit octaua 8°

Pilogus in p̄em scđant musicę q̄̄ figurabilē vocat̄

Quid inter Oratore atq; Rhetora. id inter Cantore Differunt
z musicū interesse voluit: Nec oratorem quēq; dici cātor; t̄ mus
mereri. qui idem Rhetor non sit. Ita ne cantor q̄deq;
disci meref. qui idem musicus nō fuerit: Dulchre nimnos
z histriones a cantorū honesto cetu sequestrantes. Tāq; Dñni et
epicureos a sobria mensa. castoq; phoꝝ dogmate. Nec iniu
ria quidē: Est em̄ musicā. vt quedā moderatōis lex atq; re
gula. Quāobrēz bono iure eos ridebat Diogenes musicos: Diogenes
qui cū cytharā ad harmonicos p̄sens epatā haberet. aīm Aristoteles
gererent incōpositū: ac prossus harmonia vite destitutum 8° politi.
Quare nō inscite id voluit Arist̄ 8° poli. dū inqt̄ Quēad-
modū gymnaſtica tale aliquod corpus reddit. Sic z musi
ca talē aliquē morem efficit asuſfacienteꝝ posse recte letari.
vel ad degendi rōeni aliqd p̄fert vel ad prudentiam. Hinc
Theophrastus ad aīmī p̄turbatōes moderandas. musicos Theophraſta
adhibuisse memorat̄ modulos. Unde z homerus diuīnus ſtus
poeta vbiq; doctū z ſeria modulatū introducit cantoreꝝ vt Homeruſ
apud Odissēā vbi penelopē. Dhēmī fidicinē. ad neruos In odiſſen
r̄ba mouētem. his r̄bis alloquutā effingit. Preterea illa-
chimās diuīnū est affata canentem Dhēmī multa tenes ho
minū mūlētia pectus: Facta hoīmī atq; deū. z que laudē
autouibi addūt Ex ihs pange aliquid. Et iopas ille Vergi
lij (vt cū Quintiliano loquar) nōne canit errantē lunā ſo- Quintilia
lisq; labores: z cetera. quib; certe palā p̄firmat Auctor emī de iopas
nentissimus. Mūſicen cū diuinaz. etiā rep. cognitione eē cō
iunctaz Quo fit: vt non modo nō ſupuacaneū fit. verū etiā
ſummope nccāriū videt. pauca recte canēdi precepta. in
medium afferre.

Quo cantor se regere debet.

Imprimis igit̄ qui cantū exordif. idoneus erit vt eū tot̄ Dñmū. p
iñſequat̄ chōris. Diligentiq; eramine p̄ſiderare debet can cantore dos
tus arſini z theſini (qd̄ certe p̄modius fiet. fi tonorū auten cumēm 2^m
eticoꝝ a plagalib; dñnam nō ignorauerit) ne nimis alte aut
basse incipiat: Autentici nāq; toni cantus nō ita alte inicia
ri debet vt plagalis. Studeat deinceps debitū ac regulareꝝ 3^m
canēdi mēſurā obſeruare. Dēſq; vocales fm̄ earū naturale 4^m
ſonū cantando. pferre. Laueat de hinc quilibet ſumma cū 5^m

D

industria. ne in honesto ac insolito dñis hiatu . aut ridiculo
6^m forte cachinno voces modulando proferat: ne (galli more) os
quātū p̄t apiat aut in modū canū vulet. Voces insup per
strepētes atq̄ tremichūdas rejciat. Sūt em̄ fibij p̄fis eadē
extēsione dissimiles. q̄re ceteris vocib⁹ p̄cordes esse nō p̄nt.
7^m Decet aut̄ alterū alteri vocē accōmodare (puta tenorē can-
tui) ne alter alteri⁹ clamoris excessu p̄fundat atq̄ succūbat
8^m Postremo insolens ac indecorus capit⁹ manū ne motus.
cantorē declarat insanū. Non enī caput aut manus concole-
dem sonū efficit sed vox bene modulata

De mensura musicali

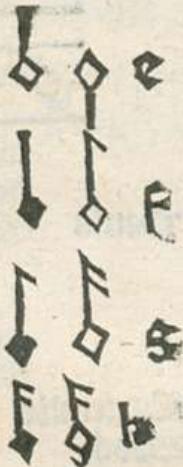
Mensura Sonorū mēsura (q̄ in ipius soni p̄tinuata q̄ntitate cōsistit:
q̄ tēpori ascribūt) est dispositio q̄ntitat⁹ vniuersitatis figure
Essential⁹. Quobi⁹ qdē modis p̄sideranda. Unio cū mēsuram⁹ essentia-
tialē singule note mēsurā iurta p̄maria musicorū dispositōz
Accidētal⁹
est duplex Scđo dū figuraz q̄ntitatē accidētalit⁹ p̄numeram⁹ Quod ⁊
duplici p̄sideratōe p̄cedit. Tū qdē scđm hui⁹ figurabilis de-
scriptionis accidentia (puta alteratōem. imperfectōem. dimi-
nutōem ⁊ bniōi) Tū ipis accidētib⁹ diuerſarū p̄portionum
quoquo mō p̄mēsurabilū. Quare hāc figurabilē seu mēsu-
rabilē disciplinā. essentia ⁊ accidētib⁹ p̄stat ee deductā. Nam
q̄ figure ⁊ pause essentia i p̄pani. p̄p̄uis quātitatib⁹ usurpant
modo. s. tpe ⁊ platōe Que vo p̄ter tria hec ip̄is figuris ob-
ueniūt. accidētib⁹ ascribunt. Qis aut̄ mēsurabilis descrip-
tio. vel notul⁹ vel paufis (q̄ om̄issas ⁊ mēsurabiles voces mō
strant) vel signo vel canone pernotatur.

De figuris notularum.

Figura Igura ē rep̄sentatio vocis recte atq̄ om̄isse. Necesse
qdē vocis figure sit i p̄e notule. Om̄issa vox paufis
declarat. Sūt aut̄ quicq̄ figure essentialēs. s. maria lōga b: e
uis semibrevis ⁊ minia. Maria ē figura q̄drāgulo corpore de-
scripta h̄is r̄gula in latere dextro ascendētē vel descēdētē
cui⁹ longitudo triplicat latitudinē ut hic a. Lōga aut̄ ē no-
tula quadrata cum r̄gula in dextro latere sursum vel deor-
sum ab ip̄o quadrato deriuāte. hoc modo b. Brevis quoq̄
quadrato corpore describitur sed absq̄ virgula. ut hic c.
H̄is c
H̄is d Semibrevis insup i p̄ius brevis (in duas equas p̄tes dia-
metraliter p̄tite) medietatē obtinet hoc modo d. Minima

18

quocz describitur ut semibrevis apposita alteri angulorum
virgula pleruqz acutiori. ut hic e. Minimā inde posteritas
ad eleganciorem ornatāqz melodiaz duas in pres equas di-
stinxit quas seminimas vocamus: descriptas quodem ut mi-
nimas hab pleno corpe: vel vacuovincata dextrosum virgula:
hoc modo f. Rursus seminimā duas in pres equas distin-
guūt quas fusas nonant pleno corpe scriptas ut seminimas
sed vincata dextrosum virgula: vel vacuo cum duoby vincis: ut
hic g. Semifusam autpleruqz describit fusam plenā vinci-
ta dextrosum virgula: vel vacuā bis vinciata dextrosum vir-
gule summitate: angulo insup deorum vincato: hoc mō h.

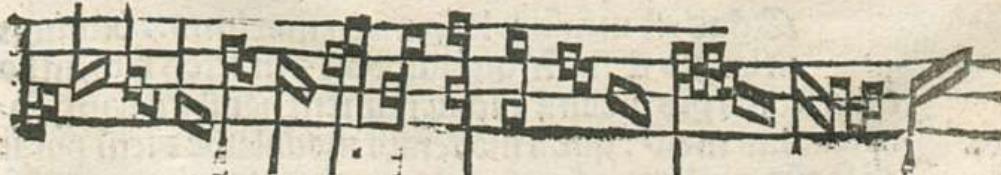

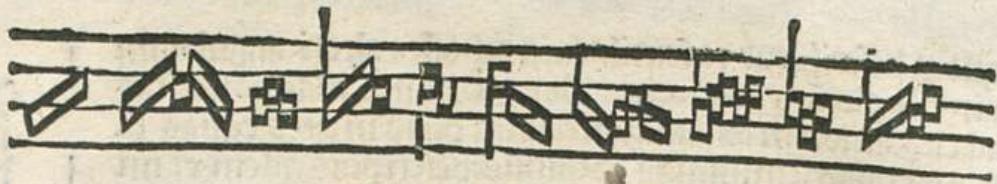
De ligaturis figurarum

Ligatura est simpliciū figuraz. p tractus debitos or-
dinata piuctio. Ligabiles notule stz quod s. maria
longa breuis & semibrevis Ligaturaz igif alia hab virgulaz
in sinistro latere: alia i latere dextro. Ligaturaz quocz alia
hab virgulā ascēdētē alia descēdētē: Si habuerit regula
ascēdētē in latere sinistro semibrevis est vna cum sequente **Dua regla**
Sinaut̄ descendētē. breuis est. Uerū oīs ligatura cuiz non **Scda**
tula virgulā habuerit a latere dextro tā ascēdētē quod descē. **Tercia**
dentē longa est. **Dedijs** autpligaturaz notulis nulla inest **Quarta**
essencialis domina. sunt emer omnis medie bieues **Daria** insup si-
ue colligef siue nō nulla vnique quātitatis diuersitate variat.
Relique ligaturaz notule his duoby regulais facile innotescunt.
Drima carēs cauda sit longa cadente scda. Ultia qua-
drata dependens sit tibi longa.

Hinc constat longam principio & fini ligature pottere posse
Semibreui principio tem. nisi solum due ligentur **Breue**
uem vero non solum principio & fini sed eth medio. At acci-
dētia que simplices patiuntur (puta alterationem. imp-
fectionem & huiusmodi) hec & ipfis ligatis solētūntiari.

Eempla regularū.

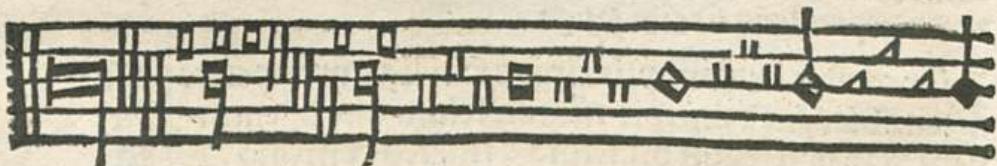

De pausis.

Pausa

Alusa est figura artificiosam a cantu defistentiam monstrans quod cantoribus innuit a cantu se continere. Hanc musici et ad refectionem vocis: et ad cantus suavitatem institerunt. **Pausa**, alia generalis: alia modi: alia longa: alia pausa: alia semipausa: alia suspiriū: alia semispiriū. **Pausa** generalis est virgula simplex vel duplex per omnes lineas choii ducta: finemque vocis declarat. **Pausa** modi est trium temporum. i. breuiū virgula: quatuor lineas attingens tria integra occupat spacia. hec longam perfectam valet. **Pausa** longa duarum. s. breuiū est virgula duo integra trium linearum complectens interualla. **Pausa** est virgula ducta a linea ad lineam vicinorem unum tempore spaciū complectens et valet breuem. **Semipausa** est virgula quod alicui linee adherens ad medium tempore spaciū descendit hec semibreue valet. **Spiriū** est virgula linee apposita ascendens ad medium interualli vicinoris hec dimidiā semibreuis obtinet quantitatē. **Semispirium** describit ut suspiriū. s. ascendens vncata finistrorsus summitate et valet seminimā. Sunt igitur ipsarum pausarum descriptiones hoc modo.

Generalis modi longa pausa semipausa suspiriū semispiriū

De modo tempore et platione

Maior.

Odus est mensura longarum in maximis: et breuirum in longis. Est enim (quod admodum et in ceteris rebus) in notulis secundum epis mensuram et ipsarum numerum notularum semper obseruandus modus. quod a moderata modulatore dictum putatur. Est autem duplex modulus. s. maior et minor. **Maior** modus est

19

longarū in maximis debita mensura. Unde autē mod⁹ est Modus
breuiū in longis sub debito numero p̄fideratio. Morsus mo-
dus est duplex p̄fectus s. et imperfectus. Perfectus igit̄ mo-
dus est quū in ipsa maxima tres longe: et in longa tres bre-
ues p̄sistunt. Imperfectus vero quasi maxia duas longas: et lon-
ga duas t̄m breues claudit. Binaria ēm̄ h̄m̄i notulaꝝ p̄fi-
derationem imperfectam existimant. p̄fectam vero terma-
riam: ut hac descriptione p̄cipitur.

Modus ma- Modus ma- Modus mi- Modus minor
ior perfectus ior imperfectus ior p̄fectus imperfectus

Varima igit̄ ipa. tris h̄n̄s longas (si longa h̄m̄i tres dure nouē t̄pa-
rit breues) nouē breues p̄tinabit. Quare musici oēs consen- in una figura
tiunt. Nouē ad plus t̄pa h̄m̄i (teste Anselmo) vñica figura
ra posse p̄tineri. que et solo hiatu. potest haud facile p̄pria vo-
ce cantor excedere

Tempus est quantitas breuib⁹ notulis ascripta. Est ēm̄ du- Tempus.
plex t̄ps. p̄fectū. s. et imperfectū. Perfectum t̄ps breui notule
tres semibreues ascribit. Imperfectū vero t̄ps eidez duas t̄m
semibreues attribuit ut hoc demonstratur exemplo i.

Prolatio est quantitas semibreuib⁹ ascripta. Est ēm̄ du- Prolatio
plex p̄fecta. s. et imperfecta. Perfecta prolatio semibreuez fi-
guram in tres minimas distinguit. Imperfecta vero prolatio
eandē in duas t̄m minimas diuidit. ut hoc p̄stat exemplo k.

De signis.

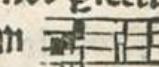
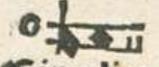
Ignū est quod priorem facit cognitionem de can-
tu quo ad modum tempus et prolationem. Frustra
ēm̄ modus tempus et prolationis absq; signis agnoscerentur
que priorem eorum dant cognitionem. Alterum signorū ali-
ud prolationis perfecte: aliud imperfecte: aliud diminutio-
nis: aliud modi. ut in subiecta descriptione notissime con-
prehendi potest.

S igna ex- trinseca.	P fecte, platois I mperfec, platois D iminutois M aior m inor	P fecti I mpfecti P fecti I mpfecti P fecti I mpfecti P fecti I mpfecti	T pus E t T pus E t T pus E t T pus E t	M urus signoꝝ aliud R einceptois C onuenientie D ause general b inollis d uri F faue c olsfaute
--------------------------------	--	--	--	--

Circulus
Ductus
Numerus
Mod⁹ma.
k Oz
Mod⁹ni.
l Oz

Recentiores enim musici circulum absq; numero pfecto tpi. et se micirculum tpi imperfecto ascribunt Ductum insup signo tpis inscriptū pfecte prolationi: ac absentia pucti imperfecte prolationi attribuētes. Quod si numerus apositus fuerit circulo vel semicirculo: tunc numero ternario et binario tps pfectū ac imperfectū declarant. Modū insup perfectū circulo (q pfecta sit figura) ascribi volūt. ac imperfectū modū semicirculo tali numero pposito declarātes. ita ut numerus circulo vel semicirculo postpositus diminutiones innuat. Inde et pfectam maximam quantitatē: q maior in ipsi modus pstat: monstrant hoc modo k. denū pfectū minore modū in longis hoc declarant signo l. Constat igit ex dictis prolationē fine tpe: atq; modū maiore fine minore: et minore item fine tpe in cantilenis constitui non posse

Siḡ itise
mōi pfecti
m
Tpis pfecti
n
platōis pfecti

Circuli pfectio

Prieterea modus maior pfectus duab; ipfis triū spacioꝝ paufis declarat. atq; unica isup triū tempoz pausa: Ac etiam triū longarū repletione minoris modi pfectio ostendit ut hic m. Tempus aut pfectū triū breuiū repletione: aut duab; semibreuiū notulaꝝ paufis principio cantilene descrip̄tis facile p̄sideratur. hoc modo n. At prolatione pfecta triū semibreuiū repletione: aut duab; minimaz paufis p̄tiguis plerūq; in fronte cantilene descriptis notissime comprehendi potest. ut hic o.

Et scite quidē Musici pfecto circulo. pfectā ternariam brevis diuisionē designat. Nam in ipa circūferentia. principiū mediū et finis equaliter p̄sistunt. vel q; senario numero (qui pfectus est) spherica et circularis illa circūferentia. scdm ipfius distantia a medio pucto (que centrum appellat) naturalē

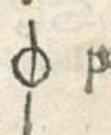
et noscif' eē pducta. Si em̄ cētrū a circūferētia solo distet Theoreū
digito. ip̄a tūc circūferētia. sex digitor̄ mēsurabit quantitē ma mathe
Hinc mathematici circinū sextū vocant. maticū
Semicirculū ḥo nō vt dimidiū existimes circulū h̄ impse Semicircu
lū nā semū im̄fectū sonat Quare semicirculo ip̄o r̄ps culus
im̄fectū in breuib⁹ exprimi voluerū: Nō eqdē vt vniuers
breui dimidiā pfcceti r̄pis q̄ntitatē pferat (q̄ ē semibreuis
cū dimidia) sed vt duas tercias ip̄ius pfcceti r̄pis p̄tes, tan
q̄ im̄perfectam r̄pis diuisionē designet.

De perfectione.

Perfectio in musica tñario mēsuraē nūero (vt vult Boe). Boetius
Im̄pfctm̄ ḥo binario. Lui alludit ⁊ id Vergiliij Nūero d̄s Vergilius
ip̄are gaudet. Nec id negauit Aris. dū (pn̄io celi) oē pfccetū Aris.
tribi cē determinatū. asseuerat. Pythagoras ḥo (nūeroꝝ. Pythag. p̄nceps) censuit dualitatē eē nūerū parē ⁊ feminineū Ternari
um̄ ḥo nūex im̄parē ac masculinū. Sane multipl'r tñarij Ternarij
pfccetio ostēdi p̄ Tuz pn̄io r̄oe prioritas. Nā pn̄ū parem̄ pfccetio
(quē feminineū putat binariū. atq̄ ip̄are pn̄ū. s. seip̄ni mon pn̄ma ratio
strat Et quoꝝ alterna piugatōe ceteri. p̄creat Tuz 2° r̄one 2^a
oīm̄ diuersarꝝ p̄tuū suaꝝ. Nā vnitas aliquota ⁊ binari⁹ ali
q̄nta. ip̄ni ducit Tuz 3° r̄oe p̄cordie in ip̄is tribi p̄orib⁹ na
turalr p̄seq̄ntib⁹ dispositio (vt inq̄t Augs p̄ sue musicē) Nā 3^a Augs.
q̄ tenari⁹ ex uno ⁊ duob⁹ p̄ficiſ. q̄b⁹ nullus naturalr interci
dit nūerus. qđ in reliq̄s nō evenit. Nā duo ⁊ tria nō redūt
q̄tuor p̄cise. ⁊ tria ⁊ q̄tuor nō efficiūt p̄cise quariū naturalē
eos subscq̄ntē: atq̄ in reliq̄s eodē mō Tuz 4° r̄oe ternarie 4^a
eq̄litar̄: in ip̄o nāq̄ ternario. p̄nci⁹ mediū ⁊ finis eque dis
ponūt. Quare in summo deo diuinā. pfitemur trinitatem
Tum postremo r̄oe mutuc aggregatōfs Nā si ip̄ni tñariū 5^a
binario multiplices vel binariū ternario. senari⁹ ultico p̄sur
get: quē p̄p̄is p̄tib⁹ aliquot. pfccetū p̄dicavit mathematici.

De diminutione

Minutio in p̄posito est abstractio certi temporis ab Dūminu
ipsa mēsura. Sit em̄ in tempore pfcceto p̄ virgulam̄
circulum integrum scindentem. hoc modo p̄. In tali em̄ si
gnō tercia mēsure pars minitur; non noctularū numerus

Diminutio tuis pfecti (sive diminute sive integre ducatur tres semper) pertinet semibreues: seruata perfectio. Eodem quoque modo duas semper semibreues pertinet brevis. epis in pfecti etiam ipsi diminutioni subiecta. At in huius signis quod est diminutio epis pfecti: si equaliter per omnes carminis partes ponantur, et brevis perfecta aut tres semibreues uno insurantur tactu.

Seuditas. Semiditas autem fit in tempore imperfecto quoniam s. semicirculus per virgulam scinditur. hoc modo r. In hoc enim signo precise altera pars talis mensura minuitur. Idem quoque pertinet in illis signis s. quia ut dictum est numerus postpositus circulo vel semicirculo diminutionem innuit.

Triplex apud musicos diminutio. Tribi autem modis solet a musicis demonstrari diminutio. s. Canonice quoniam figurantur quantitates declinantes ac variant secundum canonis ac regulare inscriptas in manu. puta hac descriptione **M**aria sit longa et. Est enim pro parte ac per marie quantitatibus secundum notule formam variatio. **P**roporcionabilitate que per proprias numerorum characteribus constituitur. **V**irgulariter que per virgulam signum epis scindente declaratur. **H**ec autem proprietas talis comprehendit mensuram non ipsis figuris.

Canois descriptione. dicendo sit brevis maria et.

Et huius augmentationem minoris inequaliter sibi oppositatis proportiones sunt. Que de Augmentis enim non claram per rule finis dispositae proportionis considerationem. Ductus circulo vel semicirculo inscriptum circa unam cantilene partem.

Dupla pro portio. Terum cum dupla proportio ceteris et divisione et pronuntiatione sit notior. atque facilior: mensura huiusmodi virgulariter considerata diminutio, in duplo velocior: solet a cantoribus frequenter obseruari.

De augmentatione.

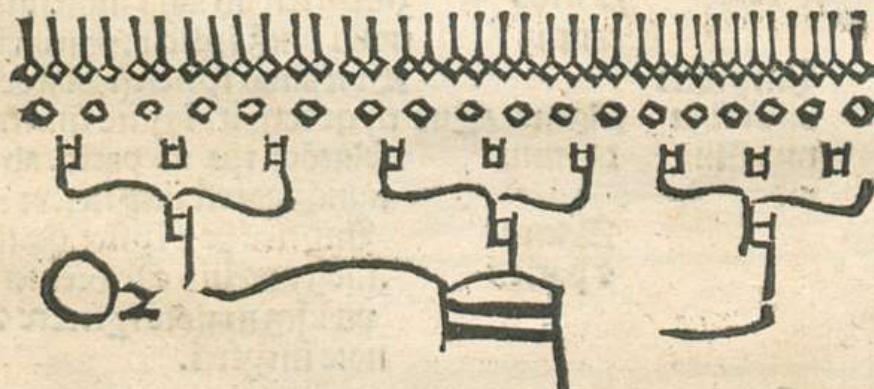
Augmentatio est alicuius cantilene in suis notulis plurificatio. ut pondere minimam pro semibreui: semibreuem pro brevi et huiusmodi. Et cognoscitur per circulum vel semicirculum cuius inscriptus est punctus; plerumque penes unam di-

tarat cātilene p̄em positiū. hde modō ē. & sic minima valet tactū. Si autē dēs cātilene p̄es p̄ictum in circulo vel semi circulo p̄tineant prolationē p̄fecta declaratur. in qua tres minimae aut p̄fecta semibrevis taceu mensurāt. Terū intrinsecū augmentatōis indicū est. paucitas notulaꝝ in una carminis p̄te dispositarū sine signo repetitionis. In augmentatione insup pause nō secus ac notule augentur

De tactu

Tactus est p̄tinua motio in debita mensura contenta. **Tactus**

Tactus autē p̄ figuras & signa in singulis musicis gra dibus fieri hz. Nihil em̄ aliud est nisi debita & p̄ueniēs mensura modi epis & prolationis. s̄m em̄ hoz diminutionez & augmentationē figure notulaꝝ tangunt. cuius priorem agnitionē signa indicare hnt. Quot autē unaqueꝝ figuraruz in singulis etiā quantitatib⁹ valeat tactus. innescit ex resolutionē figuraz. s̄m vniuerscūs signi informationē. Acerbi gratia si scire velis quot maxima in isto signo v. p̄tineat tactus: eam in tres longas resolute. ac lōgim ipam (q̄ perfectus in ipsa modus p̄sistat) in tres breues. rursus breuez in duas semibreues (hmoi em̄ binariā breuiū resolutionē numeri binarij declarat positio) & habebis iꝝ semibreues. tot maxima in tali signo valet tactus

Nanꝝ una semibreuis in quolibet signo mēsuratur tactus augmentatione & proportionib⁹ deemptis. vnu in diminutione ut dictū est tercia pars: & in semiditata altera pars mensure adimif. & si breuis in semiditata signo aut p̄fili mēsure tur tactu: qd idem est tangendo tardius. tūc maxima in conuē p̄tinet tactus ac longa tres & sic deinceps. filis fit p̄p̄

D

cessus in omnibus alijs signis.

ppinqua	Nihil intercipit. sed in ea
Figuraz. alia dici.	Et est illa totum immediate resolutum.
Remota cur pars	Unica mea incidit
Remotio: tum	dia
Remotissim	Duae notae natu dispone maiores rati sunt.
	Tres figurae ordinem maiores ne residet

Impfectio

Opfectio est alicuius figure in numero ternario de�atio. Est enim duplex impfectio. totalis. s. et parcial. Totalis est Totalis sit quoniam p[er]cise tercia notule p[er]s detrahit. et hoc in effectio notula ternarij numeri capat ipficit a sua parte ppinqua. et sic longa ab eius breuis a semibrevis semibrevis a minima insipicit. aut ab aliquo equivalente cuiusmodi sunt notule minores. aut pause ipsius correspondentes. Parcialis est remo[ti]o tercie p[er]s non totius notule sed alicuius p[er]s eius sunt ppins que sunt remote et sic longa. etiam si sit impfecta: a semibrevis gratia brevis p[er]tinet in ea incluse) ipficit: et brevis a minima ratione semibrevis quam continet

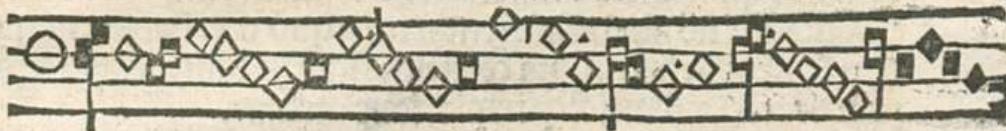
Impfectibilis figura Alius est

Patiens tantus Agens Que in quatuor ternariis pp[er]tinet resolutio: ipsa non patitur. ab altera nunquam potest impfici. ut minima Impficiens et patiens Agens et patiens

Parcialis

Pausa autem non impficit. nec filis filium impficerere poterit: immo notula impficiens per minorem erit sua impfectibili. Impfectio insuper solu[re] sit in qualitatibus perfectis ob numeri ternarii constitutis: ubi ergo minor notula ternaria diu[er]ratio fieri debet secundum numerationem notule maioris cuius est qualitas perfecta. Quotienscumque igit[ur] notule minores ante vel post ma-

iorē describit supra sua ternaria notulaꝝ nūeroficale tūc in sectionis.
ior ipa ſuperficie a p̄ iniquiori minore. Plerūq; in notula mi-
nor maiore p̄cedentē impficit et nō ſeqnē: niſi pūctus di-
uisionis aut pfectōis hoc impediat: aut notulaꝝ colligatio
Addit q̄ color plerūq; notulaꝝ ipficit auferēdo ab ea terciaꝝ Notularū
p̄tē niſi in impfectis notulaꝝ quātitatibꝫ (q̄ ternariā ſorciā repletio
tur diuisionē) repletio Hemiolā inuit proportionē. In q̄ntita Dioporio
tibꝫ quoq; pfectis repletio nōnūq; nihil adiuit: h̄ ſolū pfe hemiola
ctionis vel alterationis vel ipfectoris gratia notule implent
quēadmodū in nō in breuibꝫ et ſemibreuibꝫ in tpe in ſemī
breuibus et minimis. et in prolatione in minimis et ſemini-
mis. ut hoc conſtat exemplio.

Verū oī ſi notula aī ſibi ſilēti (pfectione q̄ntitat̄ disposita)
ſp̄ eſt pfecta .nec ullo inq̄ casu. reducione p̄tis eius abſtra-
cte impfici p̄t. quare aī maiore vel minorē. impfectibilis
notula nccārio diſponeſ: Atuero id ſolū intelligendū eſt de
ſilībꝫ figuris corporaliter ſepatis (q̄ et totales ſunt) Non aut̄
de ynitis in toto q̄m figure ynite. puta duas breues tēpis
pfecti in longa modi minoris impfecti pſiderate: Eūc em̄
et ſi breuis aī breuem pſideretur. poſſunt impfici. ut hoc in
exemplio yideri potest

De puncto

Punctus
Unctus in ppoſito eſt minimū qddā ſignū qd notu-
lis accidētaliter pponit vel postponit vel interponit
Est em̄ triplex pūctus. s. diuisionis pfectōis et additionis
Diuisionis pūctus eſt q̄ prepoſitus vel poſpoſitus alicui
notule ipam nec auget nec minuit: h̄ ad p̄cedentē vel ſequē-
tem eam indicat applicandam et pñuerandam; pio pſicer-
da ternaria in notulis diuisione ut hic p.

Perfectōis **P**unctus autē pfectōis est qui postpositus alicui notule pfecte: q̄ si a minore eam pcedente vel sequete posset impfici ipam in ppua facit pfectione remanere. hoc modo p.

Additōis **P**unctus rō additionis quū postponit alicui notule impfecte; ipsi notule medianam ptem addit. vt hic.

Alteratio

Regla alte pfectis ob nūeri ternarij ppletionez. Quotienscūq; igit in rationis prolatione perfecta due tm minime: in tpe pfecto due semi breues: in mō minori pfecto due breues fuerit residue ultra ternariā quātitatis diuinationē secunda semip alteratur. **P**ausa aut nō alterat. neq; maxima: quū non habeat maiorem se. neq; in seminima ceterisq; figuris diminutioribus poterit fieri alteratio: q̄ triplatione careant.

Longa

Brevis

Seibrevius

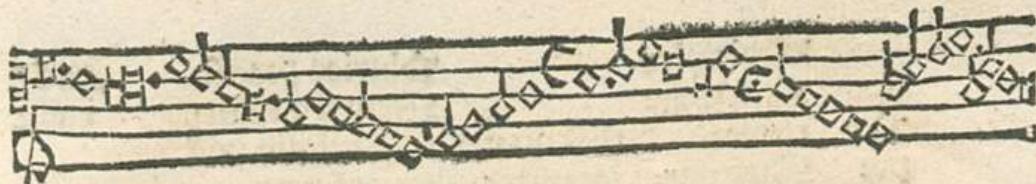
Quinima

Dodi maiori pfecti
Dodi minori pfecti
Defecti temporis
Defecte prolatōis
Potest tñ tolli alteratio sicut impfectio p punctum diuissimis: vel notularum colligationem; vel iparum repletionem ut hoc discernitur exemplo.

De Sincopa.

Sincopa (in cantilena mensurabili) est Reductio notule ultra maiore vel maiores suas. ad alia vel ad alias. quibus puenit in pnumeratione. Sane sincopa euenit. quotienscūq; p plures figuræ procedit. sub diminuta pnumerandaruz notularū nūerositate. siue binaria siue ternaria fuerit earuz quantitatua dispositio.

Minima

Nō debet trāsferri
per sincopam vltra
pausam.

Semibreuis

Brevis raro etiā
vltra pausam se-
mibreuis
Longe raro etā vī
tra pausam breuis

De proportionibus.

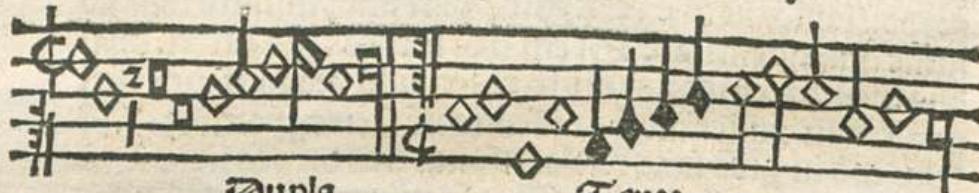
Proportio est duarū (quātēcūq; snt) eiusdē generis
quantitatū certa alterius ad alteram habitudo. Ec-
tum proportionū alia equalitatis alia inequalitatis. Pro-
portio equalitatis est duarū quātitatum equaliū adiuicē eqūlitatis
respectus: vt duorū ad duo 4 ad 4. et sic deinceps. Inequali-
tatis autē proportio est duarūm inequaliū quantitatū ad inequalitatis
iuicēm relatio: vt 4 ad 3. 2 ad 1. et sic deinceps.
In cantilenis autē inequalitatis p̄portio est equalēs maiors
p̄similiū notulaꝝ nūeri cū minore. vel minorū cum maiore
in diuisione & pronūciatione mēsuratio. Debent igitur in
proportionibꝫ notule vel figure. p̄pari sibi p̄similibꝫ tam no
mine quā quantitate. Si em̄ tres breues t̄pis p̄fecti. dua-
bus breuibꝫ temporis imp̄fecti. secundū proportionem ses-
qualteram p̄mūeraueris. dissentientē facies p̄portiōez. Nā
dum eas in p̄tes suas resolueris (puta tres breues in ix. semi
breues. & duas alias breues in 4 semibreues) non sesqualte
ra sed dupla sesquiquāta p̄surget proportio.

Harū autē inequaliū proportionū alia maiors inequalitas Maiors in
dicitur quū. s. maior quantitas minori coequatur in relati- eqūlitatis.
one vt 4 ad 3. Alia minoris inequalitatis quū minor quā- Minoris
ritas maiori coequatur per relationem: vt 3 ad 4. Maioris
insup̄ inequalitatis quinq; sunt genera. s. Multiplex. Su-
pparticularē Superparciens Multiplex superparticularē
Multiplex superparciens. Sunt & minoris inequalitatis
quinq; genera p̄dictis opposita nūcēq; vocabulis cū p̄po-
sitione sub nūcupata. & vñiquāq; istōm̄ infinite species cō
ueniunt.

	Multiplex	Pluries precise	
	Sup par-	Semel & insup	4 ad 2
Duo	ticularis	Est qñ ma ipi⁹ minoris vñā	3 ad 2
por-	Sup par-	iōr nūer⁹ aliquotā ptez	
tio-	tiens	2p̄bendit Sel' & ilsup minor⁹ vt 5 ad 3	
igit	Multiplex	minorēm vñā pte aliquantā ex plurib⁹ aliquotis	
	sup p̄ticiu-	ductam	
	laris	Pluries cū aliquo	5 ad 2
	Multiplex	ta ipi⁹ minor⁹ pte	
	superpar-	Pluries & vñā pte	
	cicns	nō aliquorā h̄ aliquantā	8 ad 3

Est igitur multiplex p̄mū inequalitat⁹ genus quū maior nūerus ad minorē p̄partus continet ipmū pluries p̄cise: ut bis vel ter vel quater & sic deinceps: q̄ si bis maior cōtinet minorē dicit p̄portio dupla. si ter tripla. si quater quadrupla. & sic in infinitum procedendo

Dupla p̄portio est quū maior nūerus minorē p̄cise bis continet: ut duas notulas ad vñā: 4 ad 2 eiusdem speciei modis cantando. & figurat in cantilenis hoc modo 2 4 6 ut hoc concentu percipitur

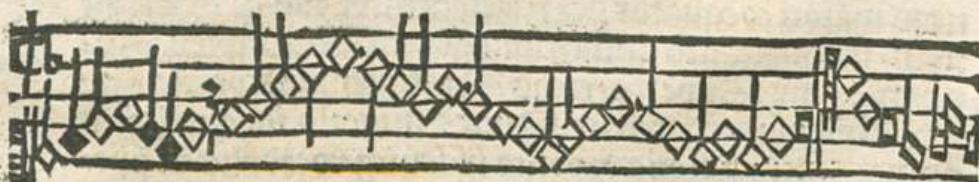

Dupla

Tenor

Tripla fit quū maior notulaꝝ nūerus ad minorē relatus cum in se ter p̄cise includit: ut tres notulas ad vñā eiusdem speciei cantando. & figuratur sic 3 6 9 ut hic patet

1 2 3

Tripla

Tenor

Quadrupla fit musicaliter quā maior notularū numerus 24
ad minorem p̄patus ip̄m numerum p̄cise quater p̄tinet. vt pla
q ad 1. 8 ad 2. & sic deinceps. & describit in notulis. hoc mō.
q. 8 12. vt hoc notatur exemplo

1 2 3

Quadrupla

Tenor

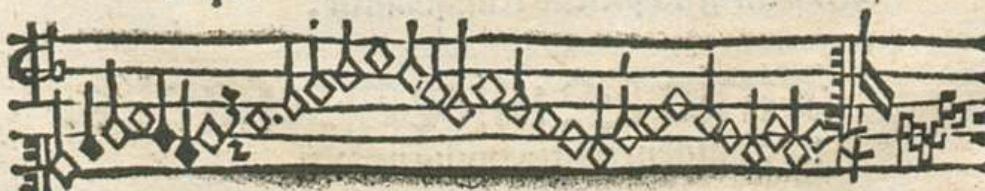
Sic oīs p̄portio destruīs p̄ īmediatā p̄trarie p̄portiōis sup-
positionē: aut p̄ signū t̄pis post p̄portiōatas notulas positiū
Nō est insup vñico charactere p̄portio ip̄a designāda (sic ut
pleriqz ternario sesqualterā signāt) Tā ternarius nō modo
ad binariū. verū & ad vñitatem & ad quaternariū & ad alios
p̄pari potest. & sic sub dubio relinquuntur p̄portio S̄ 3 descripti
bendi sunt proportionū termini inter notulas

Alterū maioris inequalitatē gen⁹ dī supp̄particulare. & fit Sup̄parti
qñ maior nūmerus ad minore p̄patus p̄phendit cū totū cuz cularis
vna cius p̄te aliquota. Pars aut̄ aliquota est q̄ aliquociēs Pars alt̄
sumpta reddit suū totū p̄cise: vt media q̄ bis sumpta suum quota
integrū nūmerū implet: & tercias sumptas: & quarta quater
& sic deinceps Sūt n̄ hui⁹ generis species infinite s. sesqua-
lera sesquiteria sesquiaria & sic in infinitū procedendo.

De proportione sesqualtera

Sesqualtera p̄portio fit quā maior notularū nūmerus ad mi-
norē p̄patus cotinet ip̄m semel t̄m & insup dimidiatā ipsius
p̄tem. vt 3 ad 2. 6 ad 4. & sic deinceps. & figurat in cantibus
hoc modo. 3 6 9 quod p̄sens declarat concensus.

2 4 6

Sesqualtera

Tenor

Hemiola

Soleat plerūq; sesquialtera prop̄ptio in cantilenis absq; numerorum characteribus denotari: quū s. notulis plenis sub imperfectis notularum quantitatibus p̄notatur: et tūc a qui basdā hemiola nūcupatur. ut dictū ēst de imperfectiōe.

In proportionē sesquialtera maior notulaꝝ numerus minori equiualeat. in quantitate et mensura. vel in potentia et triplicis mensura. in ea nāq; tres notule p̄mensurant duabus. sibi et noīe et quantitate p̄similibi. ita ut singula queq; iparū triū diminuantur de tercia proprie quantitatis pte.

Proportionū diminutōib; subiacent. nedū notule s; et paue se: Imperfectionib; rō (que fiunt 3^e p̄tis abstracte p̄numeratōne) tñ notule subiiciuntur. Proportio aut̄ nedū fit in signis imperfectis sed et pfectis. Hinc cū fit proportio in aliquo signo pfecto. tūc notule ac pause eadem scruant accidentia (puta ternarij diuisionē alterationē et hmoī) que retinēt extra proportionēm. Siū si fit in signo imperfecto. tunc oēs notule ac pause erunt imperfecte.

In alteracione nunq; prima alteratur: sed semip 7^a alterari debet. Nam si primam per alteracionem duplam feceris. Imperfectam potius q; alteratam nominare possis. aliaq; notarum figura describeretur quenamvis. Quod non cuehit dum 2^a alteratur.

Sesquitercia Sesquitercia proportio fit quū maior notulaꝝ numerus ad minorem relatus p̄tinet ipm semini et insup terciam ipsius minoris ptem. ut 4 ad 3. 8 ad 6. et sicdeinceps. figuratur in cantib; sic 4 8
3 6

Terum relique species istorum duorum generum: ac oēs aliorum trium generum species ob canendi difficultatem raritatemq; ad presens relinquuntur.

Finis Musice Mensuralis.
scđe quidem partis huius negotij

*E*ordiu in prem̄ terciā. que cōponendi
ars & contrapunctus dicitur

Et si musica suis in Theorematib⁹ mirabilis sane ē.
scitug⁹ dignissima. att⁹ quū ipa. ppter altiores sacra⁹
lrārūz & templatōes a plerisq⁹ posthabeat: O pēciū
est profecto: ea tradere musices pcepta: que nō minus chris-
ticolis nobis nccāria erit ut. q̄vtilia. planeq⁹ iucūda. Qd
et si canēdi leges. ex priorib⁹ duab⁹ hui⁹ instituti opis prib⁹
sufficienter cognosci pnt: minime tñ supuacaneū visum est
& terciā hanc adjycere. que certe cantū nō modo edocet. vep-
etiā certissimis pceptis. aptissimq⁹ subiūctis exēplis (vel se-
ne difficultate) cinnā efformare melodiaz luculenter insti-
tuit: Et id quidē non solū pro hūana voce. sed pro oī quoq⁹
harmonico instrumento: Que profecto ps. quāto est ceter⁹
rario. vberior. magisq⁹ arcana. tanto maioris a peritiorib⁹
estimāt cantorib⁹. tantoq⁹ pulcerrimā reputari licet. quāto
euenerit vsui nobiliori in qua sane totius musices eminē-
tia atq⁹ laus pstat. ortūq⁹ ex ea duxit. mirificos fil' & effect⁹
(de quib⁹ supra) hec sola prurire videt. Harmonici nang⁹
modulaminis genus (Auctore Bacheo) qd yniuersuz qd **Bacheus**
subindicat. diuersas in se hñs ideas (id est exēplaria. seu di-
uersas cātilene ppositōes) Contrapunctū certe vocamus.
Quasi pcordē pcentū. extreniōꝝ. sonor⁹. inuicē correspondē-
tiū ptrapositis notulis. arte probatū. Nostra autē tēpestatē
(inquit stapulenſis) musicū modulamē. atq⁹ oēni pcenti
am ad celeritatē quandā. pcipitēq⁹ leuitatē reducere conan-
tur: modestā. grauē. seriāq⁹ ac decorā pcentū moderationē
perparū attendentes. A moderatiōe sane modi in musica
dicti sunt: Non em̄ is inter hoīes modestior. cui⁹ oīs incel-
sus. cursus videt: neq⁹ is cuius pceps nimiū loquela. psen-
tiū ludit intelligentiā Ita quoq⁹ neq⁹ ij modestiores modi
qui in nimia sui festinātia. q̄si in venerea chorea lasciuītēs
pterfugiūt auditū. At em̄ nimia tarditate. ceu torpore quo
dā fastidimur inani: Ita nimia celeritas mollicē quādam
prie se fert in honestā. Nediū em̄. neq⁹ celeritate pceps. nec
ignaua tarditate pigrū. laudabile virtutisq⁹ emulū. quā oīs
etas probauit. probaturaq⁹ est: Et ad q̄ musici modi. tāq⁹
moderatōis animi quedā certe regule. nos pducere debent
E

*attamen cum ipsa
propterea sacra*

Bacheus

Stapulek

Simile

Lōpatio

Tad diuinia mentes nostras iugiter rapere

De vocum distinctione.

**Vocum di
uersitas**

Ocū aliā intensam dicere p̄suciuimus. q̄ sursum erit
gīf. Aliā remissam. que deorsum nūtīf. Aliā reper-
cussam. q̄ sepius in eadē lēta p̄cutīf: & aliā item deficientez.
q̄ vel ascendēdo vel descendēdo stringit. Aliā deniq̄ articu-
latā. atq̄ aliā p̄fusam. q̄. s. v̄bis vel notis p̄phēdi nō p̄t vt est
canis latrat⁹. Atuero vox ad melicū p̄centū efformādū ha-
bilis. debet eē (scdm. Isidorū) alta. fortis. suavis. & clara: Al-
ta qđē. vt in sublimi sufficiat fortis. vt nō trepidet & deficiat.
Suavis v̄o. quo auditū nō d̄terreat. Et clara certe. quo au-
res mulceat & ip̄leat. Altera v̄o. vocū alia pedestris. qua. s.
ordēs legim⁹ & loqm̄ur. Aliā eq̄stris. qua poetica carmina
secundū arsim & thesim enūciamus. Aliā modulata. qua &
naturaliter & iſtrumentis scdm. harmonicā canētes aliqd opa-
m̄ur. Hęc em̄i voces. certa dimēſiōc determinata h̄nt intua-
la: Pedestres indiffinita: Equestres vero. quasi quodāmo-
do ex vtrisq̄ commixta

**Mensura
figuralis**

De duplii sonorū mēsura interuallisq̄

Sonoꝝ mēsurā. diuerſis figuris. p̄nūciatōe. & diuīſſ-
one. mūſici. p̄nūlgarūt: Est em̄i duplex. Una. q̄ in ip-
sus soni p̄tinuata q̄ntitate p̄ficit. quā tēpori ascribūt. Hęc
vniuīq̄ figure ab īp̄is auctorib⁹ p̄stat eē institutā. tū rōne
tū instituētis arbitrio. Sicut em̄i poete. oē plurib⁹ & varijs
pedib⁹ carniē p̄ficiūt: Ita & mūſici oēm̄ p̄fecerūt cantilenā.
diuerſis notulaꝝ figuris. Altera v̄o sonorū mēsura dr. q̄ in
sonorū interuallis. distātis ve. scdm. p̄portionabilē dimēſiōne
sola rōe disponit. vt in mūſicis instrumentis. Sane interuallo
rū. alia eq̄sonis vocib⁹ extremis. dupla dimēſiōe itercludūt.
Aliā consonis hemiolia & epitrīta: Aliā ex vtriusq̄ p̄mixtis
tripla dispositione atq̄ quadrupla: Aliā (minima quidez)
sesquioctaua: Aliā rursus incerta. irrationaliq̄ dimēſiōne
extremis vocib⁹ p̄cluduntur interualla. Etenim omnem pos-
tissime melodicā p̄fideratōem vel multiplicitatē. vel super-
particularitati ipsi ascripserūt pythagorici. Est aut̄ interual-
lum. soni acuti grauisq̄ distantia: Quod cū sit tacitus de
sono ad sonū transitus. ip̄u est (vt inquit Bacchus) audi-
bile sed intelligibile.

**Intervalla
in icualla.**

**Intervallo
in diffusio-**

**Intervalli
diffusio-**

De quatuor musicis generib⁹

Viam⁹

Circa psal⁹ & sanct⁹. suū poti⁹ & h̄ib⁹
melodia exprimētes pceptū ut **Oratores**
tores & lectores. & q̄ etiā in diuinis **Lectores**
ātiphonas modulat⁹ & psalmos. qd̄
(sicut ī prop̄e) cantuz planū vocat. le

Sono-
ras vos-
ces ges-
nera q̄-
tuor cō-
sequunt Terc⁹

Gen⁹ cōtōz āt soniferā. p̄p̄e appellare possis
ē coꝝ. Nō mō pceptū metr̄ sylbas ipas
breues & lōgas (qd̄ poetaꝝ ē) metrica **Poete-**
p̄fideratione pronūciat⁹

Alterutra ī uicē sonoritate. cert⁹ inter **Lātores** &
uallor⁹ dimēsiōib⁹. melodiā ac dulcē musici
efficiūt cātilenā: quos ip̄rie musicos
& cantores vocant

Quartū

Histriones ac mimice arti addicti s̄tis **Histriones**
& q̄ ad vocis imitatōz gestib⁹ corporis cō-

De diffinitione & diuisiōe spūcti (mouent)

Tōtrapūct⁹ ē ars flectēdi cātabiles sonos. p̄portionabili
dimēsione & t̄pis mensura. Nāq̄ melodia ex vocib⁹ p̄stat. &
int̄uall' atq̄ t̄pib⁹ Est aut̄ duplex **Simplex**. s. & coloratus.
Simplex. Sipler qdē. qn̄ oēs cantilene p̄tes p̄stituūt ex eisdē figura
rū spēbi. **Colorat⁹** & dū ex diuerſis figuraꝝ spēbi p̄ponūt
spūcti voces. Finita ē aut̄ ars ip̄a spūcti. quāquā cātilene
diuerſificat̄: ad infinitūq̄ cātilenar⁹ modos diuerſitatesq̄
variari p̄tingit. Nō tñ (vt nec ceteris in sciētis) arbitraria
& vana sunt ei⁹ mādata. h̄ coſa atq̄ nota. Etem⁹ hec ars (vt **Triplex** dī
& q̄libet alia) tripli p̄pat̄ via: Preceptis inc̄q̄. yslu. & imita ſcendi via
tōe: q̄ ſane plūmū valere in hac arte videt. Qn̄qđē ea res tē
poꝝ fluxu nō parū diuerſificata fit. cūq̄ indies magis ma-

De p̄sonātie diffinītōe eiusq̄ diuisiōe (gīsq̄ mutet.)

Cōsonātia. ē diſſiliū inter se vocū. in vñ redacta p̄cor **Conſonā-**
dia. Sane harmōica melodia p̄surgit. p̄portionabili ex com-
muniōe. grauiū acutiorūq̄ ſonoꝝ. Hinc diſſonātia ē. duorū **Diſſonātia**
ſonoꝝ ſibimet imp̄mixtoꝝ. ad aures puenientiū. aspera &
int̄ocūda collifio: Quia nāq̄ p̄misceri nō volūt. uterq; quo
damimō integer (q̄ alter alteri officit) ad audiū insuauiter
transmittitur. Utrum concordantiar⁹. alie ſimplices & pu- **Cōsonātia**
llarie. que ſciliat̄ inter ſeptem ſimplices ſonoꝝ cōcipiunt̄. rū diuiſio-

Cōcordāe vt vniſonus.tercia.quinta. & ſexta: Aliie replicate & ſecūdarie
vt octaua. decia. duodecia. & terciadecia: Hęe cīm eqſone ſt̄
pcedētib⁹ Sane octaua equisonat vniſono:decia tercie:duo
decia quinte. & deciatercia ſexte .ad quā cū fit octaua. ipi⁹
naturā ſapit: Aliie triplicate & terciarie. vt quātadecia decia:
ſeptima. decianona & vigefimā. quātadecia em̄ ē eqſonās vniſo

Difſonātie no & octauae:decia ſeptia tercie & decie:decianona quante & duo
decime. vigefima ſexte & terciedecie. Relique aut̄ ſonor̄. cō
iunctiones inſuauiter auriū ſenſum ledūt. puta ſcda & q̄ta
ſimpler. & ſeptima: Ac que ipfis ſimpliciorib⁹ equisonant:
vt ſunt nona. vndeſia. quartadecia. decimafexta & decima:
octaua. Concordantiarū quoq;. alie pfecte. f. vniſonus octa
ua. quātadecia : ſeu etiam quinta. duodecia. ac decima no
na: Que & ſi pfecte nō ſunt. pfectis tñ ob (quā ſorciunt) ſua
uitatē pñuerant. ipaz regulas atq; mādata ſeruātes. Aliie
imperfecte. vt tercia. ſexta. decia. terciadecima. decia ſeptia &
vigefima. Qd ſane pñt figure deſcriptōe notissime pcipit

Diagram illustrating musical intervals (Perfect Consonances) on a staff with five lines. The notes are represented by vertical stems with square heads. The first column shows the progression from the bottom note up to the top note of the interval. The second column shows the progression from the top note down to the bottom note. The third column shows the total interval. The labels below the staff identify the intervals: Sexta pfecte, Quinta pfecte, Quarta pfecte, and Tercia pfecte.

Diagram illustrating musical intervals (Imperfect Consonances) on a staff with five lines. The notes are represented by vertical stems with square heads. The first column shows the progression from the bottom note up to the top note of the interval. The second column shows the progression from the top note down to the bottom note. The third column shows the total interval. The labels below the staff identify the intervals: Octo diſſonancie, and Pcordācian⁹ reiteratiōes.

Perfecte Etenim pfecte ſonātie p le ſtare pñt, nec licet vna eademq;

vel ascendendo vel descendendo uti plures. Impfecte ḥo p. Impfecte
se stare nō pñt. sed singule pfectā cōpiam sibi quidē vicini
orem exigit. atqz eadē sepe nūero tam ascendendo q̄ descē
dendo uti possimus.

De natura & denotatione spērū ptrapuncti

Qncordatijs noīa imposuere musici. a sonorū vniuersitatis: Itō noīis
cuiusqz scđm diatonicū genus dispositoriū nūerofita
re: ut ditonū. q̄ tribi sonis p̄stet terciā dicāt. diapēten q̄nqz
vocib⁹ ductā. quintā noīent atqz reliquas eodē mō. At p̄cor Diuīsio pe
dantiaz. alie mediā chordā sustinēt psonam. Alie minime nes mediā
Mediā ḥo chordā psonam sustinentiū. hec strictiore inter- chordā
uallo atqz distantia ab extremitatib⁹ disiūcta hñt: Alie lon
giore distantem. At quanto auctius ac variabilius fuerit
mediū ipaq̄ extremitatū interuallū. tanto hñmōi p̄mixtio
naturā harmonie magis p̄cipiet. Que vero vocū p̄mixtio
nes. nullā p̄tinēt medianam chordam diatonice dispositam. a
contrapuncti lege recedunt: ut tonus & semitonium.

Unisonus (cū dissilēs voces nō habeat) nō est p̄prie psonam: Unisonus
etia. Tñ q̄ ceteri pcordatijs (nāqz deriuant ab ipso) plurimū
pferat augmenti: velut & nūeris vnitatis. ac linee punctus:
musici ipm vnitatis loco obseruātes pcordatijs pcorditer
ascripserūt. Tercia ḥo ob sui simplicitatē (nā scđa vox sola
ei mediū p̄bet) ab harmonice suavitatis natura longe dis
iuncta est. Quā p̄mā in ordine pcordantiū vocū disponunt
Nā p̄mā est. q̄ ab unisoni simplicitate concorditer discedit
Disponit autē dupliciter. ditono. s. & semiditono. ex quaruz
vna alterā p̄ficies. semitonij appositōe vel subtractōe: Hinc
eā vagantez ac impfectā p̄pūcti spēm vocāt. Quinta vero
quā diapente integra. tribi. s. tonis ac semitonio minore du
cta. sesqualtera dimēsione producit: mediā obtinet chordaz
cū extremis pcordē. Eōponit em̄ ex duab⁹ pñnis simplici
bus. s. 3ª maiore & minore. pcordi medietate seruata: Inde
suauiorē dicit extremp̄ pcordiā. quasi que certa imitatiōe
harmonice adhucet medietati Organiste tñ dicūt. quintā
minime ac latentis incerteqz q̄ntitatis. quodāmō diminu
tionē patienter sustinere & hinc eā p̄cipiatā vocāt. Sexta
a sex chordis diatonice dispositis dicta: qm̄ certam in chor
dotono dimēsionē nō acquirit. impfecta est Chordotonus
nāqz est chorda. tenens q̄es psonantias iūfificis p̄portionib⁹ nūs

Octaua dispositas: *Sexta autem ex appositione et subtractione triariorum semitonij, maior et minor evanescit: Hinc eam vagantem (veluti et tertiam) noicare possumus.* Octaua autem dupla chordorum divisione ducta est, perfectaque puncti species: prima quidem ac simplex illa harmonia, quod musicus omnis concentus gratiore, atque suavitate modulatorem prefulget. *Et prima ita harmoica medietate proportionis fit, majorib[us] numeris circumscribitur, minorib[us] interuersum, quod majoribus numeris circumscribitur.* Sane major interuersum, quod majoribus numeris circumscribitur, fit, majoriter obtinet consonantiam, sicut diapente. Minor autem divisione, minoribus numeris ducta, minor, sicut diatessaron continet consonantiam. Quod quidem harmonice medietatis proportionem est. *Hic Aristoteles problemate eam solam perfecte consonare assertit.* Decimae ratio ad tertiam octauam est, ipsius tercie sapientia naturam sustinens. *Sustinet autem tres cordes sonoritates, tertia, sicut et octaua, Altuero duodecimae, dupla et sesqualtera sustinentes dimensionem, harmonice acquiescit medietati, tripla et extremon, et diapason, consideratione deducta, quod quidem his proportionibus numeris 12, 6, 4.* Solam autem medium chordarum octauam suat. *Terciadecimae sexte naturam imitantur.* Quintadecimae, *Quintadecimae, disdiapason eqsonatas, decem tonos et quatuor minorum semitonas continent.* *Quoniamque harmonici modulamini vim aequaliter naturam sibi ipsi seruauit.* *Hec geometrice (propter duas eque sonatas diapason dimensiones) proportionalitatem noscimus adiaceere.* *Aerum quod quantum decimam excedit: quantum corporis geometrice medietatis magnitudinem superadit et surde quodammodo sunt ac debiles, proprie sonoritatis natura aliquantulum destitute.*

De generalibus proportionibus preceptis

Primus Antilenas proportiones, impensis tenore cum suavi ac pacata melodia efformet. *Siquidem a tenore tenor deinde, quod certe tonum teneat, atque modulamini aliam, catus prius.* Nec illo pacto tonorum regulas ac naturas ignorabit: *Duo diuersae namque materie decantande perditib[us] diversi accommodantur toni.* Sane cum de amore vel mortis petitore, aut quis lamentatione fuerint raba: flebiles pro posse soni disponant. *Huic autem plurimi pertinet, cetera in quanto aut certo tono, seu etiam in sedis disposita.* Qui quidem toni cum remissiores sint, noscum benevolent effectum facile parcurire. *Quum vero raba indignationem et incrementum dicunt, asperos decet sonos et duriores emittere, quod tertio ac septimo tono, plerique solitu[m] est ascribi.* Aerum laudis et modestie raba, mediis quoddammodo sonos expectat, primo

Secundus

Tonus directus ueritas

Terterus luctus

Quartus ira.

Quintus laudis

acq̄ octauo rōdīo quā decenter inscripta. Variet̄ itēni ⁊ per Tercium
 pausas cantus ipe: quo iocūdior sit (qr variabilior) ⁊ ad ca-
 niendū aptior (vt cantor respirando anhelitū reficere possit)
 ⁊ ne deniq̄ indecēs sit cātus melodia ppter notule cuiuspiā
 difficultatē. pro qua certe pausam nōnūq̄ interserere licet.
 Non minou opa obseruari debet. delectabiles vocū adinui
 cē clausule. Variet̄ qdē. vt delectēt magis ac iocūde. vt aures
 rite p̄mulceant Qui rō p̄ponēdis in cātilenis. p̄mptus eē
 voluerit. h̄mōi clausulas alte memorie cōmendet: vt dū te-
 norē p̄mo conficiat. placidas vocū p̄uenientias minime ne-
 gligat. Possunt aut̄ oēs p̄tes fil' p̄poni. ⁊ quelibet itē p̄mūz
 ac seorsum. Frequētius tñ tenor ceteris prior poni solet. Et
 enī exercitatus cantilenaq̄ cōpositor. singulas p̄tes seorsum
 facere potest: rudimenta rō addiscentes (qm̄ vocum p̄cor-
 dantie atq̄ clausule aīo nōdum infident) p̄ decē lineas oēs
 certe p̄tes fil' cōponere. ope p̄cium est. Laueat postremo cā
 tilene cōpositor. tenorem aut baritonantem in cantilena per
 oēs notulas īmobilem disponere. Huiusmodi em̄ sonitus
 ī instrumentis ductus veriare dicī apud phili; apud yul-
 gus vero bordonizare

De specialib⁹ p̄puncti mandatis.

Mimia regula ē Q̄ p̄incipia cuiusvis cātilene. sumat-
 tur p̄ p̄cordantias pfectas. Verū hoc p̄mū manda-
 b̄ im̄ nō est nccāriū. sed arbitriū. nam ⁊ impfect⁹ p̄cordan-
 tis cantilenarum exordia pleriq̄ instituerunt. vt hic

The image shows three staves of musical notation, each labeled with a voice name below it. The top staff is labeled 'Cantus', the middle staff is labeled 'Tenor', and the bottom staff is labeled 'Bassus'. Each staff consists of four horizontal lines. The music is written using square neumes. The first two measures of each staff show a consistent pattern of neumes. In the third measure, the pattern changes, indicating a change in the musical setting or mode. The notation is typical of early printed music notation.

a **Scđa regula est.** Quidam due perfecte concordantie eiusdem speciei non possunt sequenter et immediate filii ascenden do vel descendendo in cantilena deduci. ut hic a. **Hec regula non est arbitraria sed legalis.** oem penitus exceptionem rehiciens

b **Tertia.** Due concordantie perfecte filii. possunt in puncto inter et immediate substitui. modo dissimilibus procedant motibus atque contrariis hoc modo b.

c **Quarta** plures item perfecte concordantie eiusdem speciei. immobiles possunt in cantilena constitui. ut hic c.

Quinta. Plures perfecte consonantie filii seu vicem sequi non debet ascendendo vel descendendo si sola minima vel minimus pausa interlaceat: namque filii se immediate sequuntur videlicet ob pruissimam minimus taciturnitatem intermissionem vel notule interpositio nem. ut hoc constat exemplo.

Ymouero Sunt. quod perfectas filias consonantias filii ascendentibus vel descendentes non admittunt. interposita etiam semibrevis notule pauca: quodque his multi dissentunt. Hinc multo minus inter eas consonantiam quamquam intercidere admittit.

Sexta. Plures perfecte et dissiles concordantie. ascendentes vel descendentes possunt in puncto inter deduci: ut quinta post unius sonum. vel post octauam. et octaua post quintam. ac reliqua eadem modo. ut hic d.

Septima. Inter duas concordantias perfectas filias. una saltē in perfecta concordantia debet media constitui. hoc modo e.

Octava. Plures iterum perfecte filii atque etiam dissiles: ut due vel tres vel quatuor tercie. et una aut plures decime: Inter duas perfectas. quod decēter disponuntur. ut hoc declarat exemplo

Nona. Nūq̄ aut raro. plures sexte ascēdētes. pñt in spūced
simplici p̄stitui: Lōplures tñ descēdētes. pñt pñter. & īme-
diatae disponi: dñniō ultimā sequat̄ octaua. q̄ regrit. vt h f.

Decima. Sertā inēdū sequi p̄t decia: tenore remisso p̄ q̄r-
tam vel terciā Silr & tercia eam sequi poterit. tenore ascen-
dente in quartam: hoc modo g.

Undecia. Lōcordantie viciniores in discantu queri dchēt.
Uerbi ḡta. quū discantus cū tenore terciā mollē tenuerint:
diuersis vtriusq; p̄t motib; in vnisonū puenient. vt hic h.
Uerū ex ip̄a tercia dura. diuersis item motib; ad quintam
transferuntur. hoc modo i.

Dodecīa. Quū discantus p̄ eciam tenori suppositus. vni-
ca intendit̄ voce: remissus tūc tenor p̄ quintā. octauā īmūcē
p̄ficiet: & ecōuerso: quū. s. tenor in octaua cū discantu dispo-
nitus intendit̄ p̄ quintaz: & sola voce discantus remittit̄. ex
octaua in terciam p̄q̄ optimē procedet̄. vt hic k.

Terciadecīa. Quū tenor et discant⁹ sextā maiore tenuerit.
tūc ambo p̄ihs motib; in octauā (q̄ ip̄i sexte. p̄ iniquior est)
Ulico pueniet. Tenor v̄o sexta. ad quintā frequēti⁹ reuerti-
tur viico motu: altera. s. cātilene p̄t īmobili. Lōtrarijs itē
motib; ad octauā p̄trāfit. hoc modo l.

Quartadecīa & vltia regula est. Q̄ oīs cātilena d̄z finiri et
terminari in p̄cordantia p̄fecta. vīc̄ aut in vnisono (vt vene-
ris mons fuit) aut in octaua aut in q̄ntadecīa: qđ oīs musi-
corū scola frequēti⁹ obseruat. ḡta harmonice mediocrita-
tis p̄ficiēde. Et ei finis (reste p̄bo) vniuersicq; rei p̄fectio.

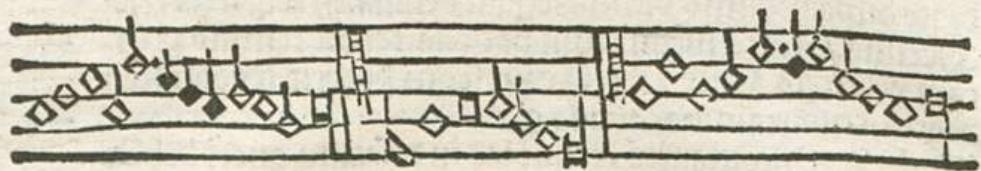
De discordantīs in p̄puncto admittēdis

Semibrevis recta. plena t̄pis mensuraꝝ pñs in contrapuncto Prīa regla
discordantie subiacere nō p̄t. Quare & breue discordantē mī-
nime admittit̄. Lorūpit em̄ p̄centus naturā & suavitatē
discordātia. cū nota est. Que v̄o p̄ sincopā. & ip̄o rursus cele-
ri transitu. latet discordantia. admittitur in contrapuncto
Id em̄ in oīb; fere cātilenis p̄tingit. vt quū īmpfectā cōti-
nētus p̄cordantia. ex qua īmediate. p̄ p̄ios organizatiuꝝ
motus. ad p̄fectā sibi. p̄ inq̄orē procedit: tūc mūma. seu cīa
semibrevis. ip̄am īpfectā īmediate p̄cedens. erit discordan-
tia. Scilicet vel scda. quū ex tercia in vnisonū puenit. Uel
quarta. dū in q̄ntam p̄odcūt. vel septimā. quū ad cōsonantes

B

Secunda
de discordā-
tia sincopā
ta.

Octauā p̄filiūt. Atq̄ iccirco discordāria hmōi sincopata las-
tet. nullam aurib⁹ afferens lesionē. vt hoc p̄cipit exemplo

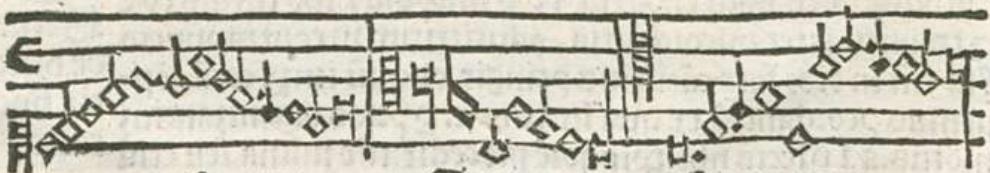
Cantus Tenor Contratenor
**Tercia re-
gula** Discordantia aut̄ (q̄ in fractis rep̄it) ob suā velocitatē audi-
tū latet. Hinc ipa vel sine sincopatōe admittit. Et in lege,
vt p̄mā saltē notulā p̄cordantie subiectā hēat. si hmōi semi-
nimiā p̄geries. directo ḡdu. pcedat. Q̄ si idirecte. pcesserit
singule eius notule ad consonantiam redigi debent. vt hoc
claret exemplo

De Consentanea suavitate quarte.

**Quarta
dupliciter
p̄sonat. p̄o**

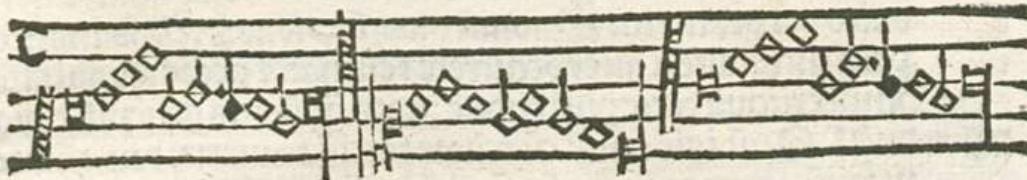
Diatessaron ex quatuor inuicē p̄iūct̄ sonis ducta. q̄q̄ fui-
se dissonātia sit. tñ duob⁹ locis in p̄puncto admittit. Dūmo
quū tenor & discantus octauā inuicē sonuerint. tūc medius
(qui p̄tenor d̄r) in quintā supra tenore disposit⁹ ab acutissi-
mo sono (qui octauā equisonantē pficit ad ḡuiorē) p̄ quar-
tam distabit in graue. atq̄ quarta hmōi (qm̄ harmōice me-
diata est) optime concordabit. vt p̄sens mōstrat p̄centus.

Scđo

Secūdo. quū tenor & cantus. procedunt per vnam aut plus
res sextas tñnic vox iijmedia scilicet contratenor. quartaz scilicet

per sub cantu tenebitur. terciam semper ad tendit enim obfuscias
in acutum. quod hoc contentu declaratur.

Cantus

Tenor

Contratenor

De conformitate & diuersitate Tercie & Sexte

Trinitas imperfectas simplicis ordinis concordantias Alcna secunda
terciam & sextam in equisonatris octauae dispositione te & tercie
alterius constat motibz pcreari ut si cantus supra tenorem. procreatio
octaua sonuerit ad ipsi. dum per sextam remissus fuerit. tercia illico nascetur supra tenorem intensa. Aut si tenor ipse per
sextam intendatur. terciā sub cantu constituet. Si vero can-
tus per terciam remittatur aut tenor per terciam intendatur
sexta illoco pslurgit. Undiuero medius natus. in harmonia
ca diapason consistentia dispositus: ambas ipsas generat ad
extremos. Namque cum per terciam remissus fuerit. terciam effi-
ciet ad grauiorem & sextam ad acutiorum. Quod si tono aut
semitonio fuerit intensus: terciam ad acutiorē & sextam ad
grauiorem cōprobabit. Quod sane diligenter huius compo-
sitionis examine pernotescit

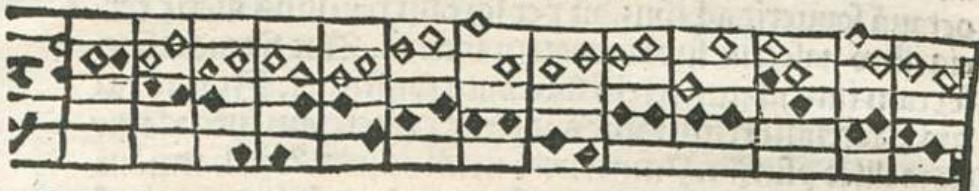
Cantus

Tenor

Constat autem terciā. quod a duobz p̄tiguis p̄cordatis pfectis Gōpatid
(p̄ijs ab ipsa motibz) circūuenta sit: quinta. s. & unisono: suavi-tice & sexte
orē esse q̄d sextā. Hec enim & si ab octaua & a quinta: ad abas tñ
p̄ijs motibz nō p̄cedit: namque solo motu in quīta puerit. q̄d
uis duobi motibz p̄ijs ad octauā trāscendat. Nō refert autem
extremas p̄cordantias chordas. varijs sex vocū syllbis exp-Dubij
mire. quā neq̄d eq̄litas neq̄d diuersitas syllbarū: sed p̄ijs ita ual-mōtio
lis disiuncte extremitates. sonatū ēmūnōp̄ p̄cordantias p̄cludunt

Regula

De aleatoria spēz. & puncti intentione atq; remissione.
Oncordātia pfectiōnī ascripta. ad q̄ p̄ijs motib⁹
organizantes pueniunt. suauior ē & delectabilior. q̄ si
vnico p̄cipet motu: Quoniam diuersorū sonorū. p̄ijs motib⁹
pcedentiu. alteri alter occurrere festinat. & pcordi suauitatem
amisceri: qua certe pniūtione p̄cors p̄pūctus generat & pro
Allia regla ducit. Quū igit̄ cant⁹ cū tenore terciā tenuerit. diuersitate
motuū p̄putata. in vnisonū illico collabunt. Atq; rursus ex
ipa tercia. diuersis itē motib⁹. ad quintā. psiliūt. Qd si can
tus vnica intendat voce. remissus tūc tenor p̄ quintā. octa
uā inuicē pficient. & ecōuerso sit. dū octauā ad inuicē tenuer
int. Que. pfecto oīa. fil⁹ & tercie sextę intenſio ac remissio
perlucide hoc harmento disponuntur.

**Notandi
differatas**

Solent autē musici plerūq; p̄cordes sonos in p̄pūcto. notul⁹
cantus plani. tāḡ tenori ac relatōis fundamēto diuersimō
de ascribere. Quicq; em̄ notulas cantus sive etiā p̄tenorū. no
tulis cantus plani. p̄ tenore disposit⁹ eq̄faciūt. singulas fin
gulas referendo. ac semibreues tm̄ in medium dēducendo.
Qm̄ vō organizantes ipsi. semibreues ac mīnas atq; reli
quas diminutiores figurās. notulis cātus plani p̄mēsurāt.

Dūa regla

De p̄positione triū p̄tium contrapuncti

Ontrapūctus. qui trib⁹ p̄tib⁹ p̄ponit. hoc ordine p̄
derat. Quū tenor & discātus vnisonū fecerint. p̄tenor
In 3^a 5 8 10 sub tenore deductus p̄cordabit. vt hic m.
Vñ si cantus in tercia supra tenore fuerit dispositus: Lō
tratenor in 3^a 8 10 sub tenore collocat⁹. q̄ optie ac suauit con
cordabit. hoc modo n. Quū autē discātus q̄ntā habuerit su
pra tenore. p̄tenor poterit in tercia supra tenore. aut in octa
ua sub tenore p̄stitul⁹ & nō in sexta: ea em̄ in grauiorib⁹ sonis
plerūq; discordat: nisi illico diuersis motib⁹ in octauā puer
tarur. vt hic p. Quod si discantus sextā supra tenore dux
rit. tūc p̄tratenor terciā. ac suauit⁹ quintā sub tenore posside
bit. hoc modo q. Altero quū tenor & discātus octauā iūlū

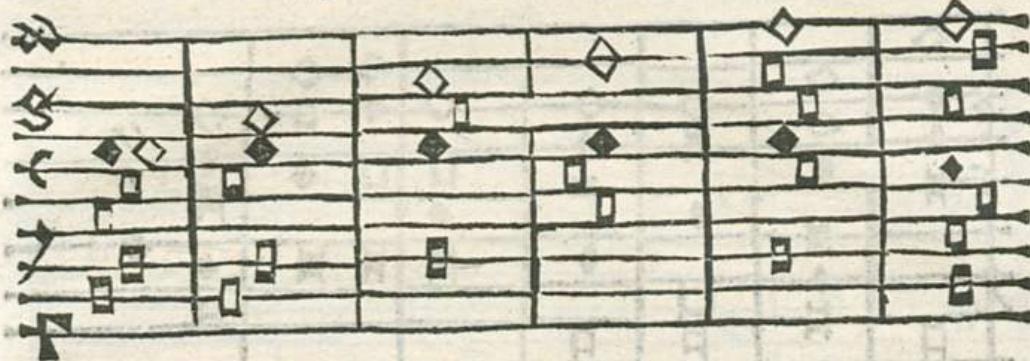
Scđa

Tertia

Quarta

Quinta

cenī seruauerint. p̄ tenor terciā aut quintā supra tendre^z
aut terciā quītā seu octauā sub tenore nō insuauiter occupa-
bit. vt hic r. Sed cū cantus decimā supra tenore sonat. p̄ tenor **Sexta**
tenor p̄ terciam 58 supra tenorem. aut p̄ terciam 510 sub te-
nore concorditer disponetur. hoc modo s.

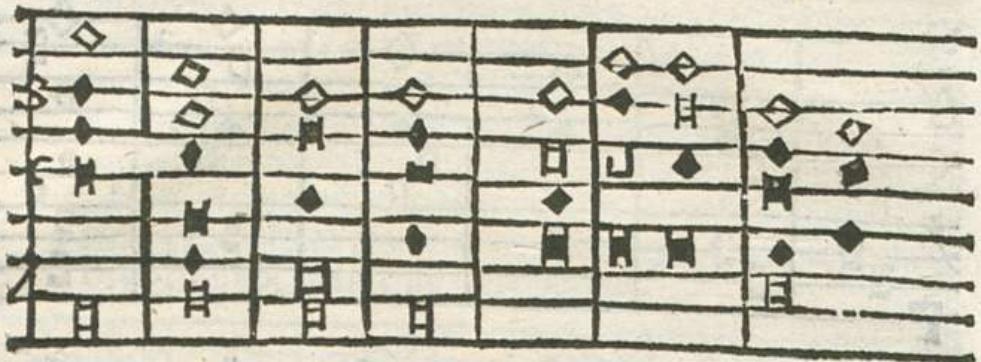
m n p q r s

De L compositione quatuor p̄tiū p̄ trapuncti
Antilenaꝝ (q̄ quatuor p̄sonis p̄tibꝫ p̄ponunt) p̄ trapū
ctus. hoc ordine disponit. Quū tenor & discant⁹ octa **Dūa regla**
nā inuicē suauerint. atq̄ contratenor in octauaz sub tenore
dispositus fuerit. Contratenor tūc acutus terciā supra teno-
rē aut quītā (qd̄ dulcius sonat) occupabit. vt hic aa. Atue-
ro dū. Haritonās sub tenore p̄ quītā fuerit remissus: discan-
tus ḥo ab ip̄o distet tenore p̄ sextā in acutē. seu etiā p̄ octa-
uani: tūc Altus in tēcia supra bassuz p̄cordabit Aut octauaz
supra eundē (qd̄ iocūdius est) ascendet. hoc modo bb. Qd̄ **Tercia**
si bassus octauā retineat sub tenore. discant⁹ ḥo in tēcia su-
pra tenore q̄cuerit. ale⁹ tūc in quīta supra bassuz p̄stituetur
Sic em̄ a discantu p̄ sextā distat in graue. & a tenore p̄ q̄rtā
itidē in graue. hoc mō cc. Quū aut̄ tenor & discant⁹ quītaz **Quarta**
inuicē suauerint. & bassus in octauā sub tenore p̄cipitat⁹ fu-
erit: poterit tūc altus tēciam supra tenore occupare. vel qui-
tā supra bassum. hoc mō dd. Si aut̄ bassus supra tenore^z
ad quītam. p̄scenderit: discantu ad tenore octauā sonante: dū
altus in tēcia supra tenore poni. vt hic ee. Quū ḥo discan-
tus decimā supra tenore sonuerit. tūc bassus quītā supra te-
norem nō insuauiter possidebit: Altus aut̄ potissime octa-
uam a tenore ducet intensam. Aut ecōtra bassus octauā su-
pra tenore ascendet. altus ḥo quītā occcupabit, hoc mō ff.

Quinta

Sexta

Et dū tendit et bassus sextā in uice seruauerint. tendentes in octauā. tūc discantus pulcre quintā aut ſcias supra tenore arripiet: Altus vō nō illepede tertiam supra bassum possit debit. hoc modo gg.

aa bb cc dd ee ff gg

Quod quī quintaz ptem pcordem quatuor i p̄is volucris apponere. ipam diuersis spēb. Scdm regulas ac mādata contrapūcti alternatim ac mutuo applicare procores

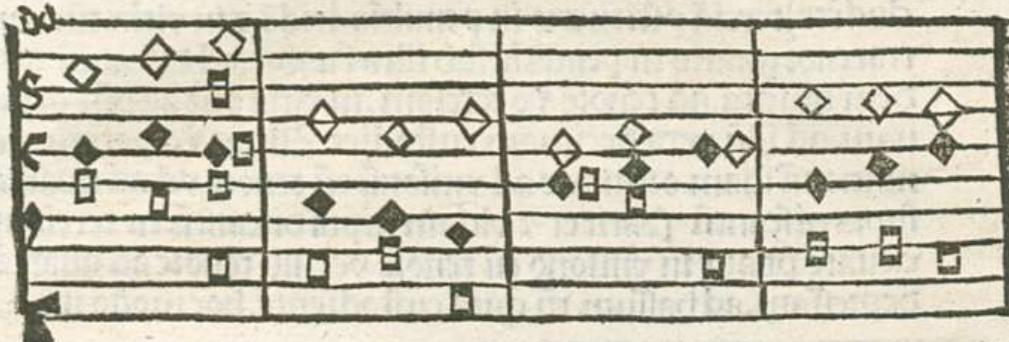
De Cantilenarum conclusionibus
tres partes complecentibus.

Prīa regla

Num ex pcordantia. imperfecta. pfectam petimus cōcordatiā. tāqz cantilene terminationē. v'l alicui⁹ p̄tis eis. tūc ſemp penultima discantus in ſexta ſupra tenorez quiescat: et ambo cōtrarijs motibus procedētes. f. tenor vñca vocedecendens. et discantus vñica piter voce in acutum intensus. in octauā queat: Et penultimā p̄ratenoris. debet in quinta ſub tenore p̄ſtitui. qui tūc a discantu p decimam distabit. Uerū eius vltia poterit vñſonū cū tenore. aut qnā tā ſupra tenore possidere: Poterit itē p terciā ſub tenore diſponi. et tūc cū discantu decimā psonabit. Hoc mō tñ in fine totius cantilene deduci nō poterit: Nam pfectōez nō pncipijs h terminationib⁹ attribuere op̄z: Suaui⁹ tñ in octauā infra tenore p̄morat. Uerū si tenor claudit in mi: penultima p̄ratenoris debet in tercia collocari ſub tenore. discantū manēte in ſexta ſupra tenore. et ſic vltia p̄ratenoris in qnta ſub tenore diſponet. descendēdo per quartā his syllbis ſol re.

Secunda

Si autē **Tenor** discantus formulā assumpserit. capiat discā **Tertia**
 tus spēm tenorū. cōmeando cū tenore. aut ex tercia in vni-
 sonū: stante penultima cōtratenoris in tercia sub tenore. Blue
 er quinta in tertiam: ita tñ ut ipse contratenor cū tenore ex-
 sera in octauā pueniant. pmeando cū discantu in decimis:
 vt hac descriptiōne percipi potest

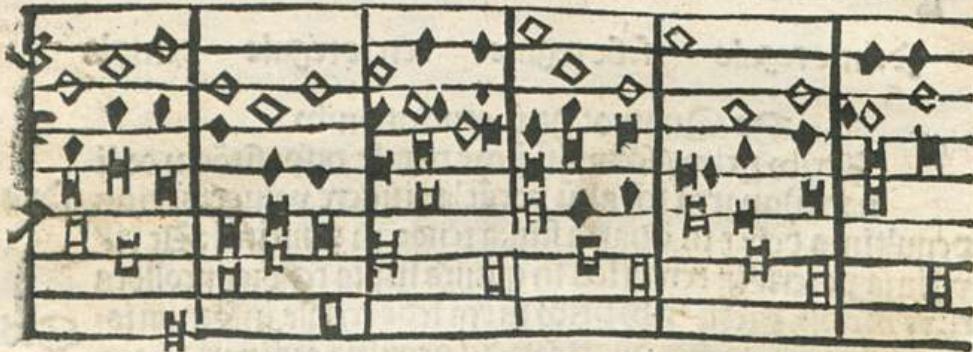
Prime regule scđe regule tercie regule exempla

De Quatuor priū conclusionib⁹

¶ tri⁹ prib⁹ (secundū pme regule dispositōem ordi-
 natis) quartā (qz altū vocat) adiūgere volueris. eius **Pūa regla**
 penultima debet in quarta supra tenorem constitui: At ei⁹
 ultima poterit in tercia seu in quinta supra tenorem colloca-
 ri. vt hic hh. ¶ tri⁹ prib⁹ iuxta scđe regule informatio-
 nem dispositis: debet quarte vocis penultia ordinari in ter-
 cia supra tenore. Ultia ſo in quarta supra tenore. nā bassus
 quicam sub tenore sustinet: hoc mō ii. **Quod si tenor. discan-**
Tertia **Sed** **Quarta**
 tus formulam obtinuerit. ita qz bassus penultima tertiam
 sub tenore occupauerit: cōmeante discantu cū tenore in vni-
 sonū. poterit tūc altus penultimam suaz collocare in tercia
 aut sexta supra tenorem. Ultimā ſo in quinta supra eundē
 vt hic kk. Si ſo discantus & tenor (forma discant⁹ induit⁹)
 terciā adinuicem in ultima seruauerint. & in penultima qn-
 tam tunc contratenor grauis penultimaz suam in sexta sub
 tenore disponet pueniente ultima eius in octauam cū tenore.
Contratenor vero acutus poterit in penultima terciam
 aut octauam supra bassum occupare. obtinendo quintam
 supra bassum in ultima: hoc modo ll. Atuero dum tenor
Quinta
 cum discantu sextam vel octauam seruauerit in penultimam

Sexta

Sextā ḥo in vltimia. tūc bassus penultimā suam in tercia
sub tenore p̄stituet. in vltia cū codez pueniēdo in q̄ntā; alt⁹
ḥo ppulcre tūc discantus formā assumet. in penultia sextas
ad bassum. et quartā ad tenore intensam obtinēs. vltimam
ḥo in octava supra bassum atq; in quarta supra tenore rite
disponet. hoc mō nū. Qd si discantus cū tenore sursuz cō
cludēt) terciā p̄stituerit in penultia. itidē et in vltia. tūc con
tratenor grauis in penultia sub illis suabit. ad discantū qui
dem quintā. ad tenore ḥo terciam. in vltia aut ad hūc octa
uam. ad illū vero decimam custodiet. Altus ḥo poterit pe
nultimā suam ordinare ad vnisonū cū tenore vel ad quartā
supra discantū Pariter et vltiam supra discantū in terciam
eleuare p̄t aut in vnisono cū tenore vel sub tenore ad quartā
depressam. ad bassum tñ q̄ntā custodientē. hoc modo nū.

Dōcumen
tū vltimū

Claueat postremo cantilenarū p̄positor. in spēbi pfectis et
in quarta mi p̄tra fa disponere. hec em̄ vocū p̄geries. insua
uiter aures offendit. hinc ab ip̄is p̄pūcti elemētis seiungif
Qui p̄e in p̄e prima dictum est. semidiapason. semidiap
sente. et tritonū modos esse prohibitos. qui hm̄oi vocum
dispositionē significat. quare nō iniuria ab illis cauēdū est.

Binis totius iūfice actiue. tris in p̄tes diuise.
oga quidem atq; impēfis. Qd. Jo. wendel
stein Imp:elle. per honestum virum
Johānem Landen incide Luij
tatis Colonie p̄ciue Anno
incarnationis dñi 1507
Sexto idus Julij

